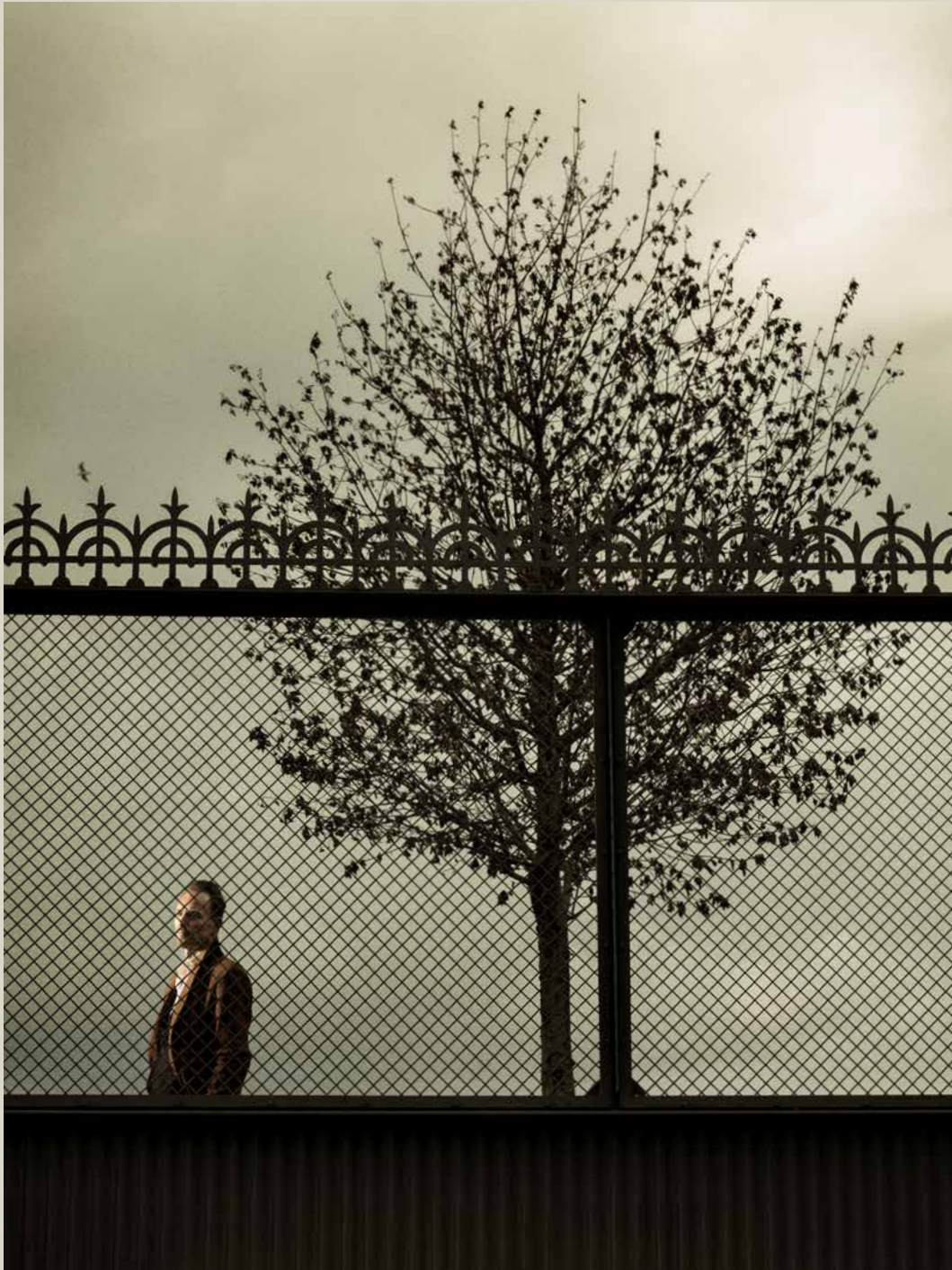

ADVOKATEN

RETSSIKKERHED · UAFHÆNGIGHED · INTEGRITET 04 2023

ADVOKAT UDEN ALDER

Det er aldrig for sent at blive advokat, mener advokatfuldmægtig Morten Schroll. Mød ham og to advokater, der ikke lader alderen stå i vejen for at hjælpe klienter i mange år frem.

RETSSIKKERHEDSANALYSE
Det går den gale vej med retssikkerheden, mener advokaterne i ny stor analyse. Borgere og virksomheder er heller ikke tilfredse.

SODAVANDSSACEN
Skal man i fængsel for at stjæle tre rammer sodavand?
Nej, siger advokat Stephan Ravn Berg. Høfsteret var enig.

ADVOKATEN 04 2023

Der er i den grad brug for, at både advokater og dommere som fagpersoner går ud og siger noget.

Side 36

5 LEDER

6+8 KORT NYT

10 TEMA

RETSSIKKERHEDSANALYSE

I Advokatsamfundets Retssikkerhedsanalyse 2023 svarer et flertal af advokater, at borgernes retssikkerhed er forringet over de seneste år. Sagsbehandlingstider, strafskærper og hastelovgivning er nogle af årsagerne.

24 ADVOKAT UDEN ALDER

For advokater har alder ingen betydning – eller har den?

32 RETSSIKKERHEDSSTAFET

Forsvarsadvokat Kristian Braad mener, at Danmark bør skamme sig på grund af det høje antal varetægtsfængslinger.

36 ADVOKATER SET UDEFRA

Formand for Dommerfuldmægtigforeningen, aktivist, debattør og uddannet advokat, Nina Palesa Bonde, ser gerne, at flere jurister deltager i debatten.

“Der har advokatbranchen sådan set overrasket mig lidt.”

42 MIN SAG

SODAVANDSSAGEN ÅBNEDE KATTELEM FOR LAVERE STRAF

Advokat Stephan Ravn Berg var personligt indigneret, da hans klient blev idømt fængselsstraf for at stjæle tre rammer sodavand.

48 CHRISTIANSBORG

Retsordfører for Moderaterne mener, at domstolene skal sættes mere fri for at komme sagsbunkerne til livs.

50 TILSYN HVIDVASK

Efterlever du dine forpligtelser efter hvidvaskloven?

52 TILSYN NÅR KLIENTKONTOEN ANVENDES TIL DRIFT

Advokaten løber store risici ved at stille klientkontoen til rådighed for klienter til brug for drift.

54 BÆREDYGTIGHEDS DUE DILIGENCE – ERHVERVS-ADVOKATENS NYE ROLLE

Lone Wandahl Mouyal, lektor og ph.d. sætter fokus på bæredygtighed og de krav, EU-regler stiller til erhvervsadvokaters kompetencer.

58 BØGER

Kort og godt om ny faglitteratur.

“Der er en tendens til, at politi- og anklagemyndigheden går i for små sko i dag. Rigtig mange små sager skal prøves for retten, og en del af dem kunne efter min vurdering være afsluttet med bøde uden at komme for en dommer.” Side 42.

Nyt produkt på vej til advokatbranchen - Mindre IT-drift og mere automatisering af dit sagsarbejde

Unik Advosys bliver til JustiCase.

Vi ønsker fortsat at være din foretrukne, digitale partner. Ny teknologi giver nye muligheder, og dem skal vi udnytte. Derfor udvikler vi nu et nyt Software as a Service-produkt, JustiCase, til advokatbranchen.

JustiCase bliver dit nye værktøj til sagshåndtering og er din nøgle til at effektivisere og automatisere dine arbejdsprocesser.

Det er også med JustiCase, at du bliver klar til den nye bogføringslov.

JustiCase kommer med en række fordele til din digitale hverdag:

- Tæt integration til Microsoft 365 så du problemfrit kan samarbejde med dine kolleger og strømline dine arbejdsgange.
- Udvidet dokumenthåndtering - tilgå alle sagsdata og dokumenter, uanset hvor du er.
- Arbejd hvor som helst og når som helst. JustiCase kræver kun en internetforbindelse.

Og meget mere...

Støt Dansk Kræftforskningsfond

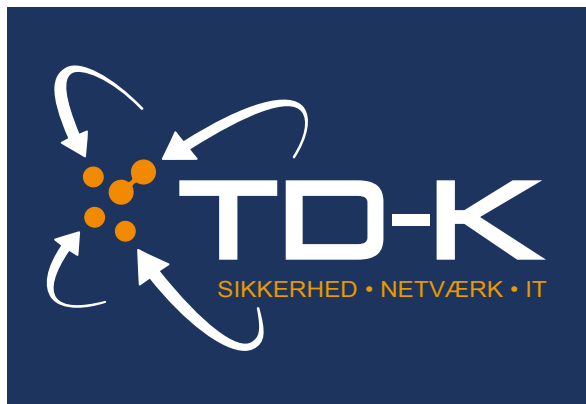
Vi støtter forskning, der sigter på at

- finde årsager til kræftsygdomme
- skabe bedre behandlingsmuligheder
- mindske bivirkningerne ved kræftbehandling
- udvikle forebyggende behandlingsmetoder.

Dansk Kræftforskningsfond, c/o Plesner, Amerika Plads 37,
2100 København Ø, Tlf. 33 12 11 33, Giro 655 00 29,
Danske Bank, reg. 3946, konto 394 63 63 618
www.dansk-kræftforsknings-fond.dk

4

Vi har 15 års erfaring med at optimere
advokatbranchens
IT-programmer

Beskyt jer mod cyberkriminalitet med
en IT-sikkerhedsløsning fra TD-K A/S

KOLOFON

Advokatsamfundet arbejder på politisk neutralt grundlag for borgernes retssikkerhed og for et velfungerende retssamfund. Vi fører tilsyn med alle landets advokater og sikrer derigennem advokaternes uafhængighed og integritet.

Advokatrådet er Advokatsamfundets bestyrelse og består af 15 advokater fra hele landet.

Advokatnævnet er en klageinstans, som er uafhængig af Advokatsamfundet, og som behandler klager over advokaters adfærd og salær.

ADVOKATEN 102. årgang udgives 4 gange årligt af Advokatrådet og er direkte kommunikationsorgan for cirka 8.400 advokater og advokatfuldmægtige. Magasinet tilgår endvidere Folketingets retsudvalg, domstolene, anklagemyndigheden og centraladministrationen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør, presse- og kommunikationschef
Rasmus Holm Thomsen - rht@advokatsamfundet.dk
Redaktør **Isabel Fluxá Rosado** - ifr@advokatsamfundet.dk
Journalist **Nya Vecht** - nve@advokatsamfundet.dk &
Camilla Bergsagel Nielsen - cbn@advokatsamfundet.dk

ABONNEMENT (Priser er inkl. moms og forsendelse)

Indland 575 kr.
Studerende 375 kr.
Udlandsabonnement 600 kr.
Studerende i udlandet 400 kr.
Opsigelse kan ske med tre måneders varsel ved udgangen af en måned.

ANNONCER

Vendemus ApS

Vendemus.dk · 72 22 70 80 · kontakt@vendemus.dk

Layout Bilgrav Design Aps

Bilgrav.com · 40 30 00 75 · jan@bilgrav.com

Tryk Jørn Thomsen / Elbo A/S

Jto.dk · 76 37 60 00 · jto@jto.dk

Forsidefoto Morten Holtum

Signerede artikler udtrykker ikke nødvendigvis redaktionens synspunkter. Redaktionen hæfter ikke for artikelmanuskripter, der er tilsendt uopfordret. Hvis redaktionen skulle have krænkede ophavsrettigheder, er dette sket ufrivilligt og utilsigtet. Retmæssige krav i denne forbindelse vil blive honoreret, som havde vi indhentet tilladelsen i forvejen.

Tilmeldt dansk oplagskontrol.
Medlem af Danske Medier.
Issn 0107-5616 issn 1901-4546 (online)

Magasinet er trykt med vegetabiliske farver på miljøgodkendt papir.

Alle advokater modtager link til onlineudgave af magasinet i nyhedsbrevet. Afmeld printudgaven af Advokaten på postkasse@advokatsamfundet.dk.

**ADVOKAT
SAMFUNDET**

Et nødsignal fra retsstaten?

Af Martin Lavesen, formand for Advokatrådet

Hvordan måler man en retsstats formåen? Det er et svært spørgsmål. Retsstaten er et komplekst begreb, som man ikke 'bare lige' får en bundlinje ud af. Det kan ikke sættes på formel, og det står i modsætning til opgørelse af BNP, statsgæld eller for den sags skyld julesalget.

I Advokatrådet har vi ikke desto mindre gjort et forsøg. Det har vi gjort ved at gennemføre en omfattende spørgeskema-analyse med svar fra 2.000 borgere, 400 virksomheder og 1.001 advokater. Alle grupper er blevet spurgt til oplevelser, holdninger og erfaringer – og svarene er interessante.

Helt overordnet kan vi se, at vi i advokatstanden er mere bekymrede for udviklingen i retsstaten, end borgere og virksomheder er. Den borger, der aldrig har mødt retssystemet eller haft en sag, har da heller ikke det store erfaringsgrundlag at svare ud fra, så det er måske ikke så underligt.

Anderledes er det for vores egen stand, hvor vi på daglig vis er tæt på klienter og systemerne. Derfor tillader jeg mig at tillægge advokaternes svar lidt større vægt. Blandt advokaterne tilkendegiver 61 procent, at vi i vores retssamfund står et dårligere sted nu, end vi gjorde for tre år siden. Forklaringerne: Lange ventetider, hastelovgivning, nordisk rekord i varetægtsfængslinger, sagsbehandlingsfejl hos myndigheder og meget andet.

I Advokatrådet deler vi flertallets bekymringer. Vi er ikke i bakgear, og vi er heller ikke på vej ud over kanten i vores retsstat, men de anførte problemer er reelle og alvorlige – og noget, som vi skal have løst med vores politikere og myndigheder.

For eksempel er det kun hver tredje borger, der har tillid til, at kommunerne overholder lovgivningen. Samtidig har et flertal af borgere ikke problemer med kameraovervågning i det offentlige rum, ligeledes syntes dataovervågning heller ikke at vække den store bekymring. Paradoksalt vil nogle mene.

Analysen er offentliggjort på Advokatsamfundets hjemmeside, så alle kan dykke ned i tallene. Den er også omdrejningspunktet i temaet her i Advokaten. Der er tankevækkende pointer både i analysen og hos de eksperter, der søger at forklare tendenserne, så alle kan læse med og bedømme selv.

Selv om der ikke er et nøgletal for retsstaten, kan en retsstat måske alligevel måles på dens evne til at løse de udfordringer, som opstår. I Advokatrådet ønsker vi derfor at gøre Retssikkerhedsanalysen til en årlig tilbagevendende begivenhed. Så vi kan sammenligne svarene og følge udviklingen og dermed kan fange de nødsignaler, der måtte komme, og sætte målrettet ind i arbejdet for at sikre et velfungerende retssamfund. ♦

RETSSIKKERHEDS KONFERENCE 2023

Advokatsamfundet har 9. november afholdt retssikkerhedskonference for over 300 advokater på Langelinie Pavillonen. Her blev den nye analyse af retssikkerheden set fra borgere, virksomheder og advokater præsenteret. Konferencen bød derudover på en række oplæg og debatter med blandt andre justitsminister Peter Hummelgaard, medlemmer af retsudvalget og repræsentanter fra Advokatrådet og dets udvalg. Der var debat om en lang række aspekter af og udfordringer for retssikkerheden, herunder sagsbehandlingstider, åbenhed og lukkethed i retssystemet, overvågning i samfundet, datalogning, varetægtsfængslinger, FE-sagen, borgernes adgang til retshjælp, hastelovgivning og meget mere.

Afslutningsvis blev Advokatrådets journalistpris 2023 uddelt til journalist Vibe Hyltoft fra Berlingske for afdækningen af, hvordan retssikkerheden er slået revner for borgere, som er afskåret fra at betale deres gæld til det offentlige.

“Gennem sin vedholdende og kritiske journalistik har Vibe Hyltoft sat fokus på en vigtig problemstilling, som har fået retssikkerheden til at smuldre for de implicerede. Det har hun gjort ved at insistere på svar fra myndighederne og gennem flere case-fortællinger, og på den måde har et komplekst og svært tilgængeligt område fået nerve,” sagde Martin Lavesen, formand for Advokatrådet ved uddeling af prisen.

Det hele med støtte fra Dreyers Fond. Se mere på Advokatsamfundets hjemmeside.

35

advokater i DK er EU-advokater. De har statsborgerskab i et andet EU-land, EØS-landene eller Schweiz og praktiserer i Danmark.

Højesteret slår fast

Forsvarsadvokater kan ikke underlægges sikkerhedscirkulæret. Det fremgår af en nylig kendelse fra Højesteret efter behandling af ét ud af i alt tre processuelle spørgsmål om rammerne i den nu opgivede sag mod tidligere FE-chef Lars Findsen.

Advokatrådets formand, Martin Lavesen siger til kendelsen: “De her principper taler ind i kernen af retssikkerhed og retsgarantier for den sigtede/tiltalte person. Hvis ikke man kan tilrettelægge et frit og uafhængigt forsvar, så strider det imod selve kernen i advokaters arbejde og de retsgarantier, vi har vedtaget. Derfor er det vigtigt, at Højesteret nu klart og entydigt har slået fast, at advokater ikke generelt kan underlægges sikkerhedscirkulærets indskrænkninger.”

LEGAL TECH

48 procent af de skandinaviske jurister og advokater, som har deltaget i Karnovs seneste Fremtidens Jurist-rapport, frygter, at de ikke har de nødvendige færdigheder til at få fuldt udbytte af nye tech-produkter til jurister.

Urimelige skatteregler

“Myndighederne arbejder særdeles langsomt, når en systemfejl rammer borgerne, hvis systemfejlen ikke udgør et problem for statskassen. Den samme sendrægtighed ses derimod ikke, når der er tale om at ændre lovgivning med “skattehuller”, hvor der er risiko for, at pengene ikke kommer i kassen. Så går det forbausende hurtigt med udarbejdelsen og fremsættelse af lovforslag herom.”

Christian Bachmann medlem af Advokatrådet og formand for Advokatrådets skatteudvalg og advokat Jan Steen Hansen i kronik i Berlingske 2. november.

SJÆLLANDS BILAUKTION^{AS}
ETABLERET I 1974

SALG AF ALT I BILER, KØRETØJER OG PÅHÆNGSKØRETØJER FRA KONKURSBO, LIKVIDATIONER, DØDSBO ETC.

Sjællands Bilauktion kan hjælpe Jer med
et nemt og hurtigt salg til markedspris.

Vi kan bl.a. hjælpe med:

Afhentning

Klargøring

Opbevaring

Annoncering

Vurdering

Salg på offentlig auktion

"Send os adressen - så klarer vi resten."

Sjællands Bilauktion blev etableret i 1974
og er i dag landets største danskejede auktionshus for biler.
Hver onsdag afholder vi auktion, for såvel professionelle som private.

Advokaters tavshedspligt er en hjørnesten i retssamfundet

“Der er kræfter, særligt i EU, herunder parlamentet, men også i nationale regeringer og hos myndigheder, som har rokket ved disse principielle pæle, og som kontinuerligt forsøger at løsne dem, så de ikke længere står så solidt. De mener, at advokater skal tjene myndighederne og oplyse eller indberette, hvis de opdager eller har mistanke om noget ulovligt.

Det ser vi blandt andet i den strøm af anti-vidvasklovgivning fra EU, og vi ser det i forhold til mistanke om terrorfinansiering. På netop de områder giver det god mening, at advokater er med til at beskytte samfundet mod kriminalitet. Men principielt er advokater ikke til for at hjælpe myndighederne, og vi ser som advokater tegn på, at balancen tipper. Det bliver kontroversielt, når der skal indberettes om fuldt lovlige ting, som vi så det på skatteområdet i det såkaldte DAC6-direktiv, der forpligter advokater til at indberette om lovlige ordninger med transaktioner, der går over grænserne.

Og hvad bliver det næste? Skal advokater indberette forhold i samværsager eller i sager om socialt bedrageri? Hvor går grænsen for, hvornår advokaten ikke længere er advokat for klienten, men efterforsker eller kontrollør for myndighederne?”

Andrew Hjuler Crichton, generalsekretær i Advokatsamfundet, og Per Hemmer, medlem af Advokatrådet og formand for det internationale udvalg, i debatindlæg i Berlingske 12. oktober som optakt til European Lawyers Day, der satte fokus på advokatens tavshedspligt og tilidsforholdet mellem klient og advokat.

DIVERSITET: KVINDER SER STØRRE UDFORDRINGER END MÆND

Mens 61 procent af de kvindelige jurister i Karnovs rapport Fremtidens Jurist mener, at kvinder har sværere ved at få en topstilling end mænd, deler kun 30 procent af de mandlige jurister samme opfattelse. En lignende forskel gør sig gældende for spørgsmålet, hvorvidt det er vigtigt, at et ledelsesteam afspejler diversitet. Næsten halvdelen af kvinderne bakker op om, at det er vigtigt, mens det samme kun gælder knap hver fjerde af mændene.

POETISK LEKSIKON

Ordet JURIST indgår som titel til et digt i et nyt poetisk leksikon ved navn Tre hvide droner skrevet af forfatter Cecilie Lolk Hjort. Leksikonet er ifølge forlagets beskrivelse opdelt i de tre kategorier Arter, Mennesker og Ting, hvor menneskets og naturens intime og smertefulde forhold undersøges fra legende og provokerende vinkler.

JURIST subst. -en, -er, -erne

“Du mangler fantasi, hvis du tror, at magi skal hvirvles ind i verden med tryllestav, indendørs orkan og farvede lysglimt,” siger juristen, mens hun skriver de sidste ord i sit Word-dokument. “Magi er ikke mere transcendent end at forvandle et stykke råt kød til et stegt. Magi er viden omsat til håndbevægelser. Men kun de indviede kan udføre den: Jeg øver mig i fem år, og så overdrages magien til mig i et gråt og højspændt ritual. Jeg er lidt ligesom Klokkeblomst: Hvis samfundet holdt op med at tro på mine bøger, ville min uddannelse falde til jorden som en død voodoodoo. Hun holder det nyprintede dokument frem mod mig som en krone på en pude. “Er det ikke smukt?” siger hun. Jeg kigger ned på det flade papir med sit fugtige blæk og tænker, at jeg aldrig ville være bange for en trolldmand, der flytter bjerge med sine tanker eller blæser ildhuller i døre i stedet for at dirke dem op. Men denne overnaturlige magt – lige så beskeden, usynlig og potentielt altødelæggende som bakterier – skræmmer mig fra vid og sans.

Therkildsen Advokater A/S søger kontorfæller

Vi søger kontorfæller, som kunne tænke sig at være en del af et advokatkontor i Søborg, med kompetente og dygtige medarbejdere.

Hvem er du:

Du er en engageret og faglig dygtig advokat, og kan se dig selv som en del af et mindre velbeliggende advokatkontor, hvor omgangstonen er uformel, men hvor fagligheden er i top.

Om du er en yngre eller ældre advokat har mindre betydning, hvis blot du har den rette indstilling og personlighed, så du kan indgå i vores team.

Vi tilbyder:

Kontorlokale med komplet arbejdsplads inkl. Advosys og it-support. Vi holder til i vores eget hus, som vi deler med Nord Ejendomsadministration. Kontoret er beliggende tæt på Buddinge Station og lige ud til den kommende Letbane. Vi har gode parkeringsforhold på ejendommen, hvor du og vores kunder kan

parkere uden besvær. Vi har nogle erfarne og dygtige sekretærer, hvor du kan tilkøbe sekretærbistand efter behov. Vi har gode mødelokaler, fælles reception samt personalekøkken/-kantine. Der er altid mulighed for faglig sparring, og på længere sigt også mulighed for tættere samarbejde.

Om kontoret:

Vores medarbejdere er alle specialiserede inden for hver deres område. Det betyder, at vores juridiske viden altid er opdateret, så vi kan være en kompetent sparringspartner for både private, virksomheder og foreninger.

Vi løser opgaver inden for hovedparten af de gængse områder af juraen, fra erhvervs- og selskabsret til arveret og strafferet.

I vores arbejde lægger vi vægt på:

- Omfattende juridisk viden.
- Kompetent, målrettet og personlig rådgivning.
- Et uformelt miljø og klar formidling.
- At overholde alle aftaler.

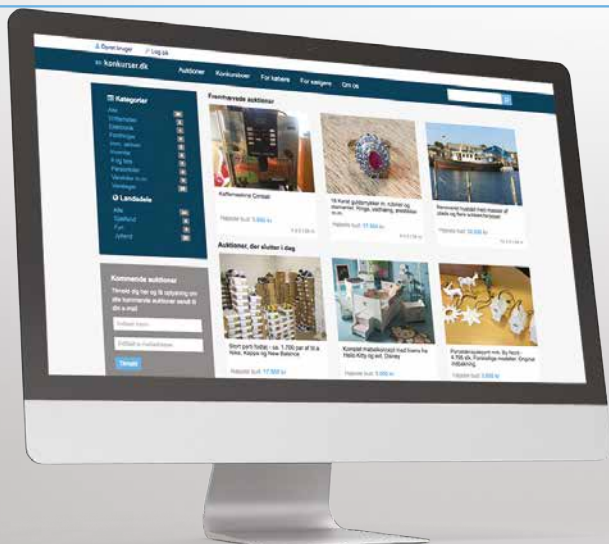
Du kan læse mere om Therkildsen Advokater på vores hjemmeside: thadv.dk

Ansøgning:

Hvis et kontorfællesskab hos os kan have din interesse, så er du velkommen til at kontakte advokat Roberto Panada, på rpa@thadv.dk, telefon 3957 0000, hvortil ansøgning også skal sendes.

therkildsen
ADVOKATER

konkurser.dk

- Salg af konkursboaktiver på netauktion over 14 dage
- Over 60.000 potentielle køberemner
- Advokatfaglig baggrund med 15 års erfaring
- Vi står for hele salgsprocessen
- Afregning via vores klientkonto

Auktioner P/S

• Tlf. 39 29 19 00 • info@konkurser.dk

Strandvejen 60, 2900 Hellerup

Retssikkerheden er udfordret i bekymrende grad

I Advokatsamfundets Retssikkerhedsanalyse 2023 svarer et flertal af advokater, at borgernes retssikkerhed er forringet over de seneste år. Den vurdering deler flere eksperter, der peger på sagsbehandlingstider, strafskærpelser og hastelovgivning som konkrete problemer for retssikkerheden.

Det går den gale vej for retssikkerheden. Det mener flertallet af de godt 1.000 advokater, der har svaret i Advokatsamfundets Retssikkerhedsanalyse 2023. Nærmere bestemt mener 61 procent af advokaterne, at borgernes retssikkerhed er forringet over de seneste tre år, mens 43 procent mener, at virksomhedernes retssikkerhed er blevet dårligere.

Årsagerne til den dalende retssikkerhed, som advokaterne hyppigst har peget på, er de lange sagsbehandlingstider ved domstolene (81 procent), lange sagsbehandlingstider ved offentlige myndigheder (75 procent), brug af hastelovgivning (63 procent), kompleks lovgivning (49 procent) og fejl i sagsbehandlingen ved myndighederne (42 procent).

Advokaterne har dermed det mest negative syn på retssikkerheden i forhold til de adspurgte borgere og virksomheder, der har deltaget i undersøgelsen.

Professor i forvaltningsret, Michael Gøtze, mener, det er interessant, at så mange af de responderende advokater svarer, at retssikkerheden er i tilbagegang.

“Man kan selvfølgelig sige, at det skal advokater sige – særligt de advokater, som kæmper mod myndighederne – men det her er virkelig et markant tal, når der er så mange advokater med en juridisk indsigt i systemet, som mener, at det går den forkerte vej. 61 procent er jo flertallet af de adspurgte advokater,” siger han og er samtidig enig i, at sagsbehandlingstiderne er yderst problematiske.

“De lange sagsbehandlingstider hos myndighederne er klart en udfordring for retssikkerheden. Hvis man skal have en skattesag igennem

skattesystemet, så kan det tage tre til fire år. Vi har lige set en moms sag hos ombudsmanden, hvor der var en sagsbehandlingstid på ni år. Ni år! Det er jo vanvittigt,” siger Michael Gøtze.

Professor emeritus i strafferet, Jørn Vestergaard, der også er medlem af Advokatrådets strafferetsudvalg, deler flertallets opfattelse af, at retssikkerheden er udfordret.

“Retssikkerhed er et meget vidt og mangfoldigt begreb. Men kernen i det er, at borgerne skal kende deres retsstilling, og at der i øvrigt skal være en mulighed for at få ret. Og her synes jeg grundlæggende, det er en helt retvisende opfattelse, advokaterne har af, at det er gået tilbage,” siger Jørn Vestergaard.

Han peger ligesom Michael Gøtze på ventetiderne og det, han med en bredere betegnelse kalder “en ressourcebrist”, hvor der fra politisk hold ikke har været afsat midler nok til institutionerne på det retspolitiske område.

“Det rammer sagsbehandlingen ved domstolene, men her kan man også pege på kriminalforsorgen og problemer i forbindelse med varetægtsfængslinger. Det øgede fangebelæg gør, at eksempelvis advokaterne og deres klienter ikke kan få den kontakt, der er ønskelig, fordi tiden bruges på sikkerhedskontrol. Hvis der havde været flere ressourcer til rådighed med mere personale, lokaler mv., så ville det resultere i en bedre kontakt mellem de varetægtsfængslede og deres advokat og dermed i en bedre retsstilling for den enkelte,” forklarer Jørn Vestergaard.

Men problemerne griber også tilbage til et andet retspolitisk fænomen, nemlig at Folketinget gang på gang hæver straffnivauer og skærper straffene. “Jeg har netop siddet som medlem af

Justitsministeriets strafferammeudvalg, som fremlagde en stor trebindsbetænkning her i september, hvor vi trevlede alle lovændringer de seneste ti år igennem. Det var skærpelser for 95 procent vedkommende. Det lægger pres på alle dele af systemet, og dermed forringer det også borgernes og de professionelle aktørers mulighed for at agere professionelt og optimalt,” siger han.

Stramninger og effekt

Når Jørn Vestergaard skal forklare, hvad der driver lovstramninger og straffeskærpelser, så mener han, at mediernes rolle er væsentlig.

“Det helt banale svar er, at det er en retspolitisk tendens, som er opstået og blevet forstærket i takt med den udvikling, der er sket på medieområdet. Man kan se helt tilbage fra 1980'erne, at medierne har større fokus på at bringe dramatiske nyheder, og så har strafferechtsområdet altid været leveringsdygtigt. Og det har ændret retspolitikken i den her retning, vi nu ser med flere stramninger,” siger han og uddyber:

“Politikerne har fået en særlig udfordring i konstant at blive stillet til regnskab for svar på noget, der fremstilles som generelle retspolitiske spørgsmål. For eksempel en dramatisk drabssag eller en ubehagelig voldtægtssag. Retspolitikere bliver afkrævet hurtige svar på, hvad man dog skal gøre for at komme uvæsnet til livs. Hele rumlen gør, at frekvensen og intensiteten i de kriminalpolitiske tiltag er øget voldsomt i de sidste 15-20 år. Næsten udelukkende i form af “tough-on-crime”-initiativer.”

Advokat Kåre Pihlmann, der er formand for Landsforeningen af Forsvarsadvokater, deler beklæmringen

for retssikkerheden og den udvikling, der er sket. Både for de lange sagsbehandlingstider, som er det mest åbenlyse problem, men også for de retspolitiske stramninger, som udfordrer retssikkerheden.

Han mener også, at den politiske profilering i medierne har en afgørende betydning for retspolitikken. Og den medfører også en anden ærgerlig tendens, nemlig at politikerne udtaler sig om skyldsspørgsmål i vserende sager.

“Det lægger uvægerligt et forventningspres på domstolene, og som modtager af budskabet får man indtryk af, at der er tale om en skyldig person, selv om det er en sag, der hverken er helt eller halvt afgjort.”

Kåre Pihlmann mener samtidig, at der har dannet sig den udbredte holdning blandt retspolitikere, at stramninger og strafskærper fører til mindre kriminalitet.

“Der må man bare sige, at empirien ikke kan være med. Og det er jo lidt ærgerligt, at man ikke er opmærksom på det, for det eneste, man så får ud af det, det er, at man stikker folk blår i øjnene.

Det er som om, der kun findes de to muligheder. Enten så er du hardliner og “tough on crime”, eller også så er du sådan en hipster-pædagog. Det er trist, at en så vigtig og så kompleks problemstilling bliver forsimplet så meget.”

Statens procesførelse

Et andet tema i Retssikkerhedsanalysen, der ifølge advokat Ole Spiermann, medlem af Advokatrådet og formand for Advokatrådets grundrettighedsudvalg, fortjener at blive fokuseret på, er statens procesførelse.

“Jeg synes, det er slående, at den her “Davids kamp mod Goliath” – altså sager, hvor man som borger eller virksomhed er oppe mod myndighederne – det ikke alene er noget, som føles af borgere og udsatte befolkningsgrupper, men også af virksomheder og af advokater, hvor særligt skatteadvokater slår ud i analysen. Det giver stof til eftertanke, at det går igen i alle tre grupperes besvarelser.”

Ifølge Ole Spiermann er det en kompleks problemstilling, som har udviklet sig i løbet af et par årtier. Han oplever, at der i dag er en udbredt opfattelse af, at myndighederne er gået

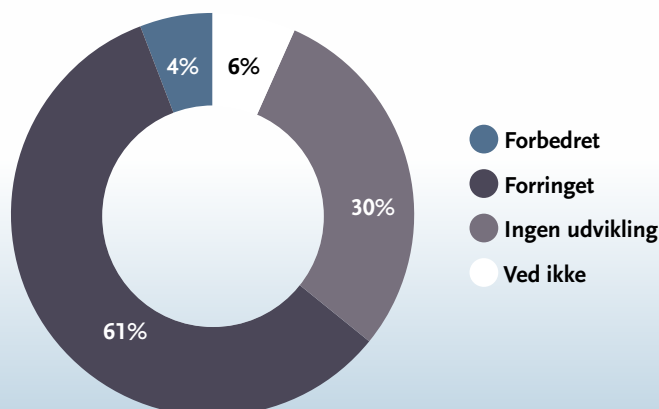
fra at være optaget af at “få det rigtige resultat” i retssalen til at ville vinde sagerne. I undersøgelsen svarer 43 procent af advokaterne, at de mener, det er svært for virksomhederne at få medhold mod myndighederne.

“Tilbage i tid var opfattelsen, at myndighederne anlagde en strategi til tvister med borgerne, som gik ud på, at myndigheden kunne redegøre sagligt for praksis og søge det rigtige resultat i sagen, alt imens borgeren blev behandlet respektfuldt, ganske som man ville forvente i forvaltningen. Sådan opfatter virksomheder, borgere eller advokater ikke statens procesførelse i dag. Der er en ret til domstolsprøvelse af forvaltningsafgørelser i grundlovens paragraf 63, og det svækker den praktiske implementering af den ret, hvis staten i sin procesførelse agerer anderledes, end staten gør og skal gøre som forvaltningsmyndighed,” siger Ole Spiermann og henviser til, at virksomheder i undersøgelsen også tilkendegiver, at de blandt andet afholder sig fra at føre sager.

Han mener, at en del af løsningen er, at staten bør øge egne juridiske ressourcer.

12

Advokaters vurdering af udviklingen i borgernes retssikkerhed over de seneste tre år

“Min fornemmelse er, at juridiske kompetencer ikke i tilstrækkelig grad har været et fokusområde i staten, hvis man sammenligner med private virksomheder, hvor der er sket en enorm styrkelse af interne juridiske kompetencer. Når en ekstern advokat fører en sag for en stor virksomhed, så har jurister og andre internt i virksomheden holdninger til, hvordan sagen skal føres og modparten behandles, og til, hvad advokaten siger og ikke siger. Der ageres jo i virksomhedens navn, og det er alt i alt hjælpsomt for den eksterne advokat. Samtidig er interne jurister centrale i sikringen af konsistens på tværs af sager og virksomhedens forhold i øvrigt. Man kan godt få det indtryk, at den dialog er der for lidt af i statens procesførelse, og så er der ikke den sammenhæng mellem, hvordan sagerne kører i forvaltningen normalt, og den måde, man går til retssager på. Så kan det ene blive fredsommeligt og sagligt, mens det andet bliver en krigsskueplads.”

Hastelovgivning

Advokat og medlem af Advokatrådet Anders Braad mener, at resulta-

terne omkring hastelovgivning er interessante.

Ifølge Anders Braad kan nedlukningen af minkerhvervet og hastelovgivningerne i Folketinget ved samme lejlighed være en del af forklaringen på, at fire ud af ti advokater vurderer, at retssikkerheden er gået tilbage for virksomhederne.

“Man kunne se under corona og nedlukning af minkerhvervet, at der ikke er så langt til en uønskelig situation i vores retssamfund. Jeg tror, mange advokater i deres besvarelser i Retssikkerhedsanalysen har bidt mærke i situationen, hvor et helt erhverv blev lukket ned med noget hastelovgivning, som var tvivlsomt, og hvor der stadig er bøvl med, at mange tidligere minkavlere skal vedligeholde deres farme for at kunne modtage erstatning. Den sag, med de afledte konsekvenser, tror jeg, har påvirket synet på erhvervslivets retssikkerhed.”

Michael Gøtze mener ligeledes, at Folketingets brug af hastelovgivning er en af de faktorer, der medfører dårligere retssikkerhed.

“Det er en af de største grunde til en forringet retssikkerhed. Det er pro-

blematisk, for man når ikke at få de sagkyndiges input med, og man bruger heller ikke de lovforberedende udvalg særligt ofte,” siger Michael Gøtze.

Det samme påpeger Jørn Vestergaard, der mener, at lovprocessen og høringerne i sin samlede form har afgørende betydning for retssikkerheden.

“Blandt andet høringsfasen har enorm betydning. Det kan af og til blive en skinmanøvre, hvor regeringen bare tromler hen over de indvendinger og forslag, der kommer. Men grundlæggende bør man tage den fase alvorligt. Og der kommer problemer ind, hvis frister er for korte og hørings temaer diffuse, eller man helt enkelt ikke er indstillet på at tage kommentarer seriøst. Her har advokater et særligt ansvar og særlige muligheder. I modsætning til NGO'er, organisationer og enkeltpborgere, så har advokater – i hvert fald som stand – et 360-graders omfattende blik på, hvad der rører sig af problemer, og til dels også, hvad der kunne være af løsninger.” ♦

DET, MENER ADVOKATERNE, HAR FORRINGET BORGERNES RETSSIKKERHED

De lange sagsbehandlingstider ved domstolene 81 %	Færre borgere der får tilkendt fri proces 25 %
De lange sagsbehandlingstider ved myndighederne 75 %	Større lukkethed i straffesager 24 %
Folketingets brug af hastelovgivning 63 %	Myndighedernes adgang til logning af data om borgerne 23 %
Lovgivning, der bliver mere kompleks 49 %	Myndighedernes stigende grad af overvågning af borgere 18 %
Fejl i sagsbehandlingen ved myndighederne 42 %	Retslig diskrimination og forskelsbehandling af udsatte borgere 16 %
Øget digitalisering af den offentlige sektor 33 %	

Kun hver tredje borger har tillid til kommunerne

Mens borgerne generelt mener, at det går godt med retssikkerheden i Danmark, så kan tiltro til myndighederne ligge på et meget lille sted. Og det er uanset, om de har været i kontakt med systemet eller ej. Retssikkerhedsanalysen 2023 afslører, at langt under halvdelen har tillid til, at stat, regioner og kommuner overholder gældende lovgivning.

Der er tre klare nedslag, når danskerne bliver spurgt om, hvorfor retssikkerheden for den enkelte borger i Danmark er blevet forringet i løbet af de seneste tre år. Mere og mere lovgivning bliver hastet igennem af politikerne på bekostning af kvaliteten, sagsbehandlingstiderne ved domstolene er for lange, og der begås flere fejl i sagsbehandlingen hos myndighederne, for eksempel hos kommunerne.

I Advokatsamfundets Retssikkerhedsanalyse 2023 svarer blot 44 procent af de adspurgte, at de har høj tillid til, at staten overholder den gældende lovgivning, mens kun 35 procent har høj tillid til at regionerne overholder gældende lovgivning, og slutteligt er det blot 30 procent af danskerne, som har høj tillid til, at kommunerne overholder den gældende lovgivning.

For advokat Mads Pramming er særligt den lave tiltro til myndighederne skræmmende læsning.

“Hvis der er nogen, som skal overholde lovgivningen, så er det myndighederne. De rettigheder, som man har som borger i et samfund – det er præcis de rettigheder, der er lav tillid til i retssikkerhedsanalysen. Det er kun mellem 30 og 44 procent af de adspurgte, der har tillid til, at myndigheder overholder lovgivningen og giver én de rettigheder, som man reelt har krav på. Det tal skriger jo til himlen,” siger han.

For advokat og formand for Advokatrådets grundrettighedsudvalg, Ole Spiermann, er tallene også

foruroligende:

“Når man ser på de tal for borgernes forventning til, hvorvidt myndighederne overholder lovgivningen – så synes jeg, at de er chokerende lave. Hvis vi ikke er oppe i den høje ende, så er der virkelig anledning til at gøre noget.”

Mistillid bør granskes

Også professor i forvaltningsret og juridisk ekspert i myndighedskontrol, Michael Götze, ser problemer i forbindelse med myndighedernes dårlige omdømme.

“Jeg hæfter mig særligt ved, at så mange ikke har tillid til kommunerne. Men det overrasker mig desværre ikke. Det retssikkerhedsmæssige setup synes at være generelt udfordret, men det ses mest tydeligt i kommunerne. Selv om staten klarer sig bedre i målingen, er det et interessant resultat, at der også her er en del grå skyer,” siger Michael Götze.

Ole Spiermann mener, at det er paradoksalt, at de adspurgte borgere generelt synes at have høj tillid til offentlige myndigheder og eksempelvis ikke har noget imod at blive overvåget, men samtidig betvivler de, at myndighederne overholder reglerne.

“Hvis resultaterne blev kombineret, kan borgerne jo dårligt forvente, at overvågning sker efter reglerne,” siger han og uddyber:

“At man kan have så stor mistillid til, at staten og offentlige myndigheder hele vejen ned overholder reglerne,

og at borgerne så samtidig mener, at det går meget godt med retssikkerheden kan tyde på, at der er en ret snæver forståelse for, hvad retssikkerhed er. Uanset hvad man kalder det – retssikkerhed eller noget andet – så fremstår resultatet på det her område så problematisk, at det er værd at granske nærmere.”

Blandt andet hæfter Ole Spiermann sig ved, at kun 30 procent af de adspurgte i undersøgelsen svarer, at ‘de i høj grad’ mener, kommunerne anvender reglerne. Han tror ikke, at det afspejler den reelle situation i kommunerne, men at både kommunerne og de offentlige myndigheder bredere set burde interessere sig for det.

“Jeg synes bestemt, at det giver anledning til, at man som offentlig myndighed fordyber sig. Staten, regioner og kommuner burde måske lave en mere grundig undersøgelse af, hvad der egentlig er realiteterne, og hvad der er perception,” siger han.

Kompleks jura

Michael Götze ser en tendens til, at kommunerne er under voldsomt økonomisk pres samt mangler tiden til ordentlig sagsbehandling, hvilket unægteligt vil have en påvirkning på borgerbetjeningen. Men det er ikke kun det økonomiske og ressourcemæssige pres, der er årsag til mistillid.

“Juraen bliver mere og mere kompleks – også på det sociale område, og det er altså ikke noget, man bare lige

47 %

af borgerne mener, at svagt stillede borgere i stigende grad får en dårligere behandling i retssystemet end mere ressourcestærke borgere.

kan få ordnet på en times tid, for det er vanskelig og kompliceret forvaltningsret. Vi har i høj grad brug for flere jurister til både at rådgive og afkode de forskellige processer, som man skal igennem – og så er der brug for flere in-house-jurister i kommunerne, som kan hjælpe med de store mængder af forvaltningsret. Der er en del kommuner, som næsten

ikke har jurister ansat.”

Michael Gøtze understreger, at der er et sæt juridiske grundregler om netop retssikkerhed, som man skal have styr på, og som skal ligge på rygraden.

Over 50 procent fejl i kommunernes afgørelser

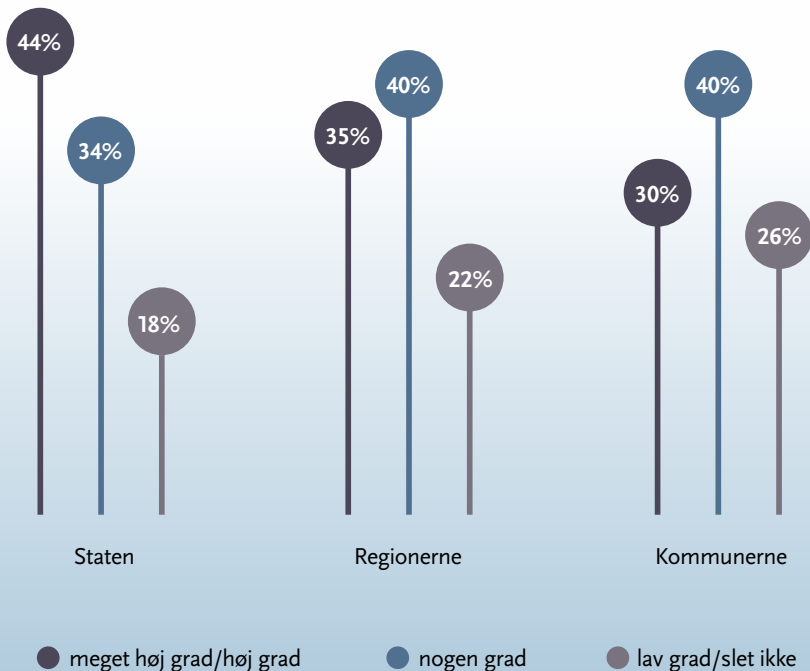
At der er et stort pres på myndighederne, der derved fører til en kolossal fejlmargen, tilslutter Mads Pramming sig. “Jeg tror absolut, at økonomi spiller

ind, men jeg tror også, at det har meget at gøre med, at medarbejdere i eksempelvis kommunerne ikke bliver vejledt korrekt i, hvordan loven egentlig er. Det går ikke, at kommunerne selv begynder at tolke reglerne uden at have den juridiske baggrund for at gøre det,” siger Mads Pramming. Han fører selv hovedsageligt myndigheds-sager og uddyber:

“Den mængde fejlbehandlinger, manglende lovoverholdelse og forkert

1 ud 4 danskere har lav tillid til, at kommuner overholder lovgivning i deres arbejde

Graden af tillid blandt borgere til, at myndighedsinstanser i Danmark følger den gældende lovgivning i deres arbejde.

34 %

af borgerne mener, at det er blevet sværere for borgere at vinde retssager mod myndigheder

63 %

af borgerne mener, at der bliver begået fejl i sagsbehandlingen hos myndighederne.

lovgivning, som jeg møder i sagerne mod myndighederne, er ekstrem høj. Det er områder, hvor der er dokumenteret bevis for, at kommunerne træffer forkerte afgørelser i over 50 procent af de sager, som der bliver klaget over.”

Mads Pramming understreger, at der naturligvis skal tages det forbehold, at der ikke er nogen, som ringer til ham som advokat for at berette om deres fantastisk sagsforløb. Men de sager, som han ser, har trods det forbehold en meget høj fejlmargen.

Michael Gøtze ser også mange eksempler på, at det kan gå helt galt, og han fremhæver blandt andet socialsagerne i Frederiksberg Kommune, som var fremme i medierne for år tilbage, hvor en tidligere sagsbehandler, mente, at Frederiksberg Kommune udsatte borgerne for kritisable forhold og derfor videregav personoplysninger fra 90 borgeres sager.

“Det kan være en konsekvens af, at kommunerne er pressede på flere parametre og ikke nødvendigvis har pengene til alle de ydelser, som der efterspørges i for eksempel fjerde kvartal af året.”

Digitaliseringen spiller ind

“Jeg vil ikke være en lyselukker – men digitalisering kan også komplicere tingene. Det skal gøre tingene lettere, da man kan ekspedere sagerne hurtigere og skabe hurtig kontakt med myndighederne – men i realiteten mangler der mere menneskelig kontakt, når

det kommer til denne type sager, som der især er mange af hos kommunerne. Der er stadig borgere, som har det svært med IT, og der kan komme en ekstra distance, når alt foregår digitalt. Vi må på helt sagligt grundlag nok erkende, at digitalisering ikke per automatik er et skridt fremad for retssikkerheden. Fremover må vi sætte retssikkerhed længere op i bussen. Det nuværende bagsæde er desværre ikke godt nok,” siger han.

Ni ud af ti taber sager

Mads Pramming peger desuden på, at problemet ikke slutter hos myndighederne, men at aben hopper med videre. Han oplever gang på gang, at sager mod myndighederne ikke får en ordentlig domstolsbehandling, da domstolene er yderst tilbageholdende, når de får myndighedsafgørelser til prøvelse.

“De her sager har meget dårlige vinderchancer i retterne, fordi domstolene meget nødtigt blander sig i dem. Derfor kan man nemt sidde tilbage med den oplevelse, at der først bliver truffet en forkert afgørelse i kommunen, og hvis man så kommer gennem nåleøjet, får en advokat samt fri proces og derved endelig kan komme til domstolene, så taber ni ud af ti deres sager mod myndighederne.”

Ifølge Mads Pramming bliver problemet derfor cirkulært, for når domstolene ikke fører kontrol med kommunerne, har myndighederne så at sige frit spil. Hvis de oveni har et stramt budget, kan de vælge at skrue ned på nogle af de sociale områder, da

det er uden konsekvens. Han mener, at kommunerne og myndighederne er så pressede, at de derfor ender med at gå helt til grænsen.

“Når disse sager ikke kommer for retten – eller kommer for retten, og ni ud af ti gange vindes af de myndigheder, der i første omgang ikke overholder loven af den ene eller anden grund – så rammer man lige præcis i hjertet af retssikkerheden, for så dækkes borgernes basale rettigheder ikke,” slår Mads Pramming fast.

Han får cirka 200 henvendelser af denne type sager om måneden, som han må sige nej til. Og det er ikke kun samfundets nederste lag, der bliver fanget i systemet. Han modtager også henvendelser fra direktører og andre højt på strå, der bliver kørt over af myndighederne.

“Det tager eksempelvis 10 til 15 år at komme på førtidspension. Det er jo vanvittigt, at man skal slæbes gennem aktivering og jobcentre i femten år fra den dag, hvor man ikke længere er arbejdsdygtig, før man kan få den førtidspension, som man reelt har ret til. Altså, hvor syg skal man være, før man har ret til førtidspension? Det er rigtig dyrt, når en borger skal på førtidspension, så hvis en kommune har fået en borger til at arbejde lidt længere, end det måske er passende, før de kan få deres pension, og en domstol ikke har gjort noget ved den afgørelse, så prøver man måske næste gang også at rykke grænsen for, hvor længe man kan vente, før den næste person får lov til at få sin pension.” ♦

Overvågning splitter generationerne

Retssikkerhedsanalysen 2023 viser, at borgerne er forholdsvis åbne overfor offentlig overvågning, men at de tager deres forholdsregler, når det kommer til logning. Den digitale overvågning deler generationerne, hvor særligt de unge udtrykker bekymring, og det er velbegrunder, mener eksperter.

I dag er det mere reglen end undtagelsen, at offentlige bygninger, pladser og centrale steder er overvågede. Og det har vi som samfund mere eller mindre affundet os med, hvis man skal tro den undersøgelse om retssikkerhed, som Advokatsamfundet har fået udarbejdet. Til gengæld er der modstand mod den digitale overvågning og logning af data – særligt hos den yngre del af befolkningen.

“Overvågning bliver ofte koblet til tryghed og sikkerhed, og her er betoningen forskellig fra alder til alder. Man er mere opmærksom på tryghed og sikkerhed, når man er ældre, og forholder sig mere kritisk til digital overvågning, når man er yngre. Den digitale overvågning er mere indgribende og vedrører flere aspekter af vores liv – den går tættere på det enkelte menneske og bliver langt mere personlig end den offentlige videoovervågning. Man kan nemlig tegne et utroligt præcist og detaljeret billede af en person på baggrund af deres data,” forklarer Rikke Frank Jørgensen, som er seniorforsker på Institut for Menneskerettigheder.

Bange for digitale fodspor

Kun 25 procent af de 18-35-årige mener, at det er rimeligt, at myndigheder kan få adgang til datalogning af danskeres mobiltelefon- og onlineaktivitet, også selv om personen ellers ikke

har udvist mistænkelig adfærd. Hos de 36-55-årige er tallet 38 procent, og for den ældste gruppe, som er de +56-årige, gælder det 46 procent.

“Der er en signifikant generationskløft i befolkningen, når det kommer til teknologisk viden. De yngre generationer er vokset op med internettet samt sociale medier og bruger teknologien i langt højere grad, og derfor kender de også til de potentielle risici, der kan være, når det handler om digital overvågning,” siger Liselotte Lyngsø, fremtidsforsker og partner i Future Navigator.

Hun forklarer desuden, at de yngre er bekymrede for, at data indsamlet online kan afsætte digitale fodspor, som senere kan komme tilbage som en boomerang og bruges imod dem, hvorimod de ældre generationer ikke ser de langsigtede konsekvenser ved datalogning.

Advokatens dag kortlagt

For advokat og medlem af grundrettingsudvalget Jonas Christoffersen var det lidt af en øjenåbner, da han fandt ud af, hvor mange digitale fodspor han afsatte i løbet af en dag. Han lod et hold eksperter fra det digitale analysebureau ‘Analyse & Tal’ se på, hvor meget Google, Facebook, TDC, Spotify, Politiken og de andre apps på hans mobil registrerede om ham. Eksperterne

kunne i løbet af en enkelt dag lave en total kortlægning af hans liv lige fra meget personlige ting såsom skilsmisse, bopæl samt flytning til hans politiske observans, sundhed og madvaner.

“De kortlagde min dag, fra jeg stod op, til jeg gik i seng. Og selvom jeg lever et temmeligt dødsdygt liv uden de vilde udsving, så var det stadig virkelig ubehageligt at få det lagt ud så minutiøst. Hvad vi også fandt ud af, var, at inde på minretssag.dk kunne man se klientnavne efter søgninger, så eksperterne fra Analyse & Tal fandt fortrolige oplysninger på mine klienter blot ved at google rundt, fordi Domstolsstyrelsens side var bygget op på en facon, hvor navnet på parten i en sag blev liggende i søgehistorikken.”

De kunne endvidere i Jonas Christoffersens personlige søgehistorik finde søgninger, der angik juridiske spørgsmål om den sag, som han på tidspunktet arbejdede på, og som var omtalt i medierne.

“Jeg havde ikke overvejet, at når jeg googlede ting i en sag, lå min søgehistorik derude, og hvis man så ville vide, hvad en advokat lavede på en sag, skulle man blot hacke min googlekonto. Så vi skal som advokater både være opmærksomme på, hvad vi søger på, og hvordan vi søger på det,” siger han.

For Jonas Christoffersen har oplevelsen betydet, at han er blevet langt mere forsigtig, har skiftet browser til Firefox og sørger for at slette sin søgehistorik.

“Jeg tror, at de fleste af os er uvidende om, hvor meget data og hvor mange personlige oplysninger vi lagrer, og

En særlig udfordring er de enkelte personers mulighed for at forstå omfanget og anvendelsen af de mange digitale informationer, der indsamles om dem.

at andre kan få adgang til det.”

Ja tak til overvågning

Billedet er lidt anderledes, når det kommer til overvågning på offentlige steder. Ifølge Retssikkerhedsanalysen er 68 procent af de 36-55-årige enige i, at de offentlige steder må videoovervåges af myndighederne, mens kun lidt over halvdelen af de 18-35-årige – 56 procent – mener, at offentlige steder skal overvåges.

Men hvis man spørger de ældre borgere, så er det et stort ja tak til overvågning på offentlige steder. Hele 77 procent af de +56-årige finder det rimeligt.

“Den ældre generation vejer sikkerhed og tryghed langt højere, end de yngre gør, og eksempelvis videoovervågning på offentlige steder modvirker i deres optik kriminalitet,” siger Liselotte Lyngsø.

Vi afgiver data uden overblik

Rikke Frank Jørgensen understreger også, at de kriminalsager, der har været i Aalborg og Slagelse, taler ind i den offentlige diskurs om, at overvågningskameraer kan være med til at øge sikkerheden for den enkelte.

Men der er grund til bekymring over omfanget af overvågningen i samfundet.

Grænserne flyttes konstant, og hun

peger blandt andet på den aktuelle debat omkring ansigtsgenkendelse, og i hvor høj grad man skal give lov til at bruge ansigtsgenkendelse i det offentlige rum som en vigtig diskussion, der kan få indflydelse på folks rettigheder.

“Hvad kan ansigtsgenkendelse for eksempel betyde for folks ret til frit at kunne demonstrere? Ansigtsgenkendelse kombineret med overvågning i det offentlige rum betyder, at overvågningen vil få en helt anden og indgribende karakter. Det bliver til levende data, hvor du kan gå ind og identificere mennesker, der går over Rådhuspladsen eller medvirker i en demonstration. Vi bliver nødt til at tage en samfundsmæssig debat om, hvor den konstante bølge af ny teknologi kan og skal føre os hen, så det ikke som nu kommer ind ad bagdøren i en række love og reguleringer, som kun de færreste er opmærksomme på.”

Demokratisk ret

Ifølge Rikke Frank Jørgensen har vi en demokratisk sikret ret til privatliv. Så hver gang der sker indgreb i den ret – og det kan der være masser af legitime grunde til – skal der være en ordentlig begrundelse.

Jonas Christoffersens største problem og bekymring i forhold til overvågning er den digitale logning og de muligheder, der er for at sammenkøre data.

“Hvis du ser på de offentlige systemer, så kan man give en bedre borgerservice ved at sammenkøre data på tværs – og det giver en vanvittig stor

adgang for det offentlige til at gennem-belyse borgeren og borgerens profil. Sundhedsdata er jo for eksempel ikke særlig godt beskyttet, for når en journal er digital, så er den tilgængelig for dem, der kan se i systemet, og det er der mange, som kan. Sammen med de digitale aftryk, vi selv efterlader, får man som myndighed en enorm mængde data på os alle digitalt. Når man samtidig videreudvikler kunstig intelligens, så kommer der til at være muligheder for, at disse ting kan sammenkøres på en uhørt måde.”

Rikke Frank Jørgensen er enig i, at der kan være problemer i den sammenhæng.

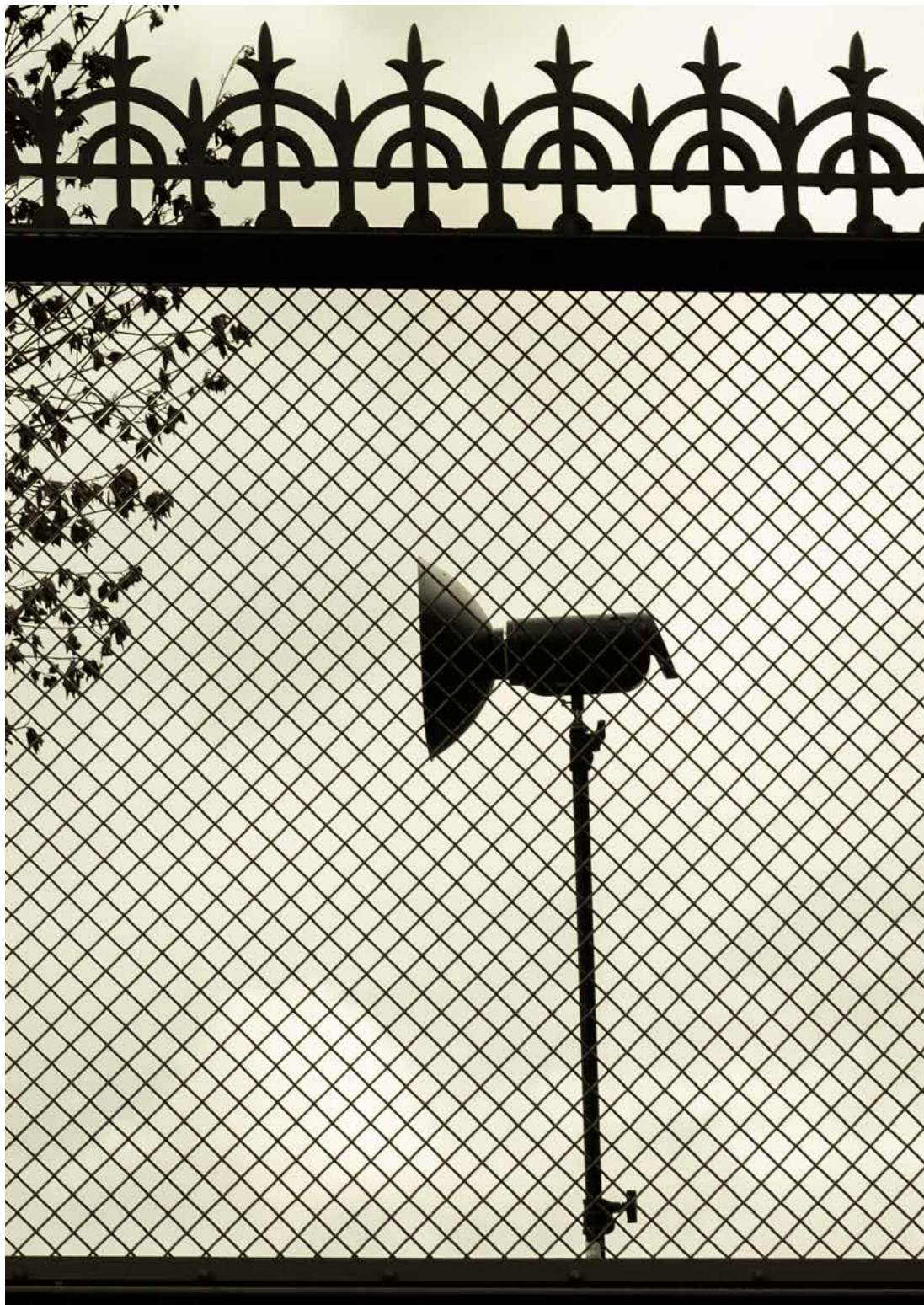
“En særlig udfordring er de enkelte personers mulighed for at forstå omfanget og anvendelsen af de mange digitale informationer, der indsamles om dem. Det er svært at eftertjekke og få en indsigt i, hvilke oplysninger om borgerne det faktisk er strengt nødvendigt for myndigheder og politi at indsamle og overvåge.”

Rikke Frank Jørgensen påpeger, at vi alle konstant afgiver data på alle fronter – både data, vi selv direkte afgiver, men også data, som kan indsamles på baggrund af vores onlineaktivitet.

“Det betyder, at man kan gå tæt på folk på måder, som er nærmest science fictionagtige, og derfor er det så vigtigt, at man i Folketinget, hos interesseorganisationer og også hos Advokatsamfundet får taget debatter om, hvor grænserne går.” ♦

46 %

af borgerne mener at retssikkerheden er forringet, fordi lovgivningen er blevet mere kompleks, hvilket gør det sværere for borgerne at kende deres rettigheder.

Virksomheder opgiver at føre retssager

Retssikkerhedsanalysen 2023 viser, at de lange ventetider ved domstolene får virksomheder til at opgive at føre retssager. Men et større problem er uligevægten af ressourcer, når der skal føres sag mod stat eller myndigheder.

Advokatsamfundets Retssikkerhedsanalyse taler sit tydelige sprog. Virksomhederne finder sagsbehandlingstiderne ved domstolene problematisk lange og har ikke tillid til, at de kan få afgjort en retssag inden for rimelig tid. For flere virksomheder har de lange ventetider direkte betydet, at de har droppet at køre sager og som konsekvens heraf har oplevet økonomisk tab.

20 “Jeg hører fra vores medlemmer, at en del af problemet er de lange sagsbehandlingstider. Det tager så lang tid at få berammet en sag ved domstolene, at de simpelthen ikke vil vente på det – men vælger en forligsmæssig løsning, hvor man måske kun får halvdelen af pengene, men til gengæld undgår at skulle vente i flere år på det fulde beløb,” siger Jeppe Rosenmejer, der er chefjurist i SMVDanmarks juridiske afdeling.

Også vicedirektør for DI og advokat Kim Haggren hører om medlemmernes problemer ved mødet med retssystemet.

“Generelt så oplever de, at domstolene er kompetente, når sagerne endelig kommer derind – men de oplever desværre også, at ventetiderne ved domstolene er uhyggeligt lange. Mange af de mindre virksomheder opererer jo heller ikke ud fra, at de har en flerårig virksomhedsplan, så når de oplever, at der kan gå flere år, inden de står med en afgørelse i en sag, er det nogle gange lettere at afskrive

krav og eventuelle tab.”

Ifølge advokat og medlem af Advokatrådet Anders Braad er ventetiderne ved domstolene et meget udtalt problem.

“Når vi taler med virksomhederne, så kan de slet ikke forstå det. Det er jo det tvistløsningsorgan, vi har i samfundet, og de synes ikke, at det giver mening, at de skal bruge så meget tid på deres ret.”

“Den enkelte virksomhed vil jo generelt set bare videre, og i hverdagen passer de bare deres forretning. Men når de vil gå rettens vej, så konfronteres de meget konkret med systemet, og de kan generelt ikke forstå, at det skal tage så lang tid og være så omstændigt.”

Dropper sager mod myndighederne

I Retssikkerhedsanalysen svarer 20 procent af de adspurgte virksomheder desuden, at de opgav at føre en retlig sag med en offentlig myndighed som modpart og begrunder modparten som grunden til, at de ikke gik videre med sagen.

“Det er et højt tal, og det er altid bekymrende med virksomheder, der dropper sager mod myndighederne, som jo ellers sikkert er berettigede. Det er ikke kun problematisk for den enkelte virksomhed, når man må opgive sin sag. Det er også problematisk for alle de andre virksomheder, da vi har brug for, at nogen tager kampen og får afklaret tvivlsspørgsmål. De retssager, som virksomhederne medvirker til, er

jo også med til at skabe en præcedens, som er vigtig for retssikkerheden,” siger Jeppe Rosenmejer.

Staten er for magtfuld

51 procent af de adspurgte virksomheder nævner i undersøgelsen, at det er deres opfattelse, at myndigheders store ressourcerådighed gør det svært at få medhold, og at det ofte er noget nær umuligt at vinde sager mod myndighederne.

Kim Haggren forstår godt, at virksomhederne ikke tager kampen op. Ifølge ham er det at lægge sag an mod en myndighed eller staten en mental stor barriere, og det kan føles voldsomt, da hovedparten af os har en naturlig autoritet overfor stat og myndigheder.

“Der er også klart det, som man i skolegården ville kalde for feje hold. Du har en offentlig myndighed med uanede økonomiske ressourcer, og så står man som en lille virksomhed, der ikke har uanede muligheder. Det er kort sagt virkelig op ad bakke, hvis man skal lægge sag an mod en myndighed.”

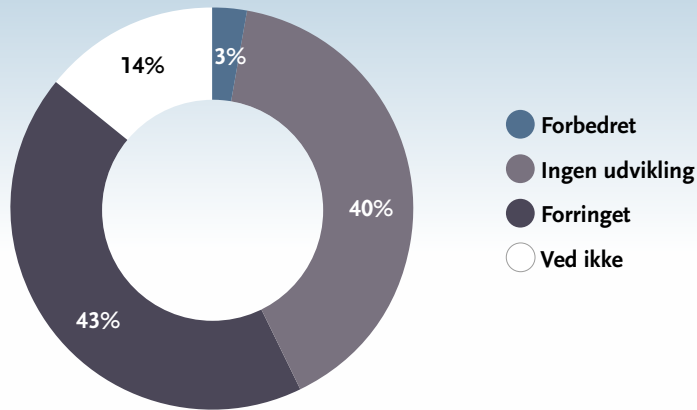
Også Jeppe Rosenmejer ser statens økonomiske ressourcer som et stort problem:

“Der er også det element, at når man står overfor en modpart, der ikke har nogen bagkant økonomisk, så kan det blive ved i det uendelige, hvilket betyder, at man i hvert fald skal igennem to og ofte tre instanser for at få afsluttet ens sag. Derfor ender mange med at opgive sagerne og indgå forlig. Vi

KØBENHAVNS BYRET

Advokaters vurdering af udviklingen i virksomheders retssikkerhed over de seneste 3 år

oplever også, at staten til tider kører nogle sager, som vi mener, er virkelig dårlige og uholdbare igennem samtlige instanser, fordi de har brug for at se, hvor langt de kan gå, og derfor tager den helt til grænsen.”

Ifølge Jeppe Rosenmejer skubber det retssikkerheden i en dårlig retning.

“Det er en enorm skæv magtbalance, at det offentlige har de økonomiske midler, som de har, hvilket har den betydning, at selvom en virksomhed

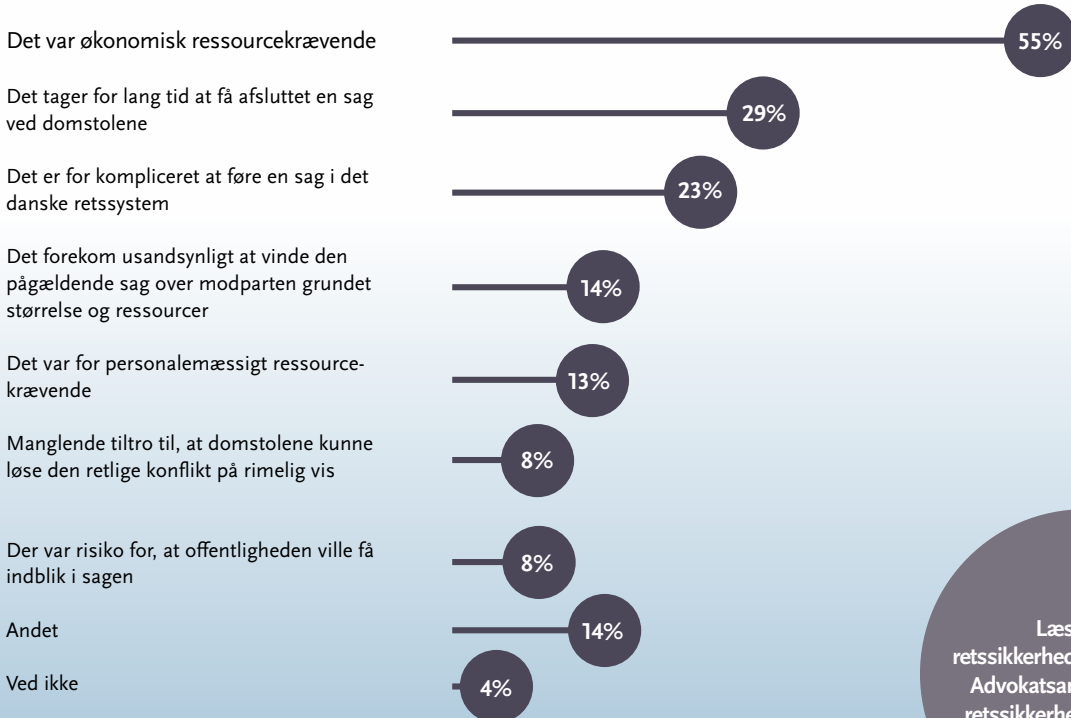
måske har ret, så ender den meget sjældent med at få ret i sidste ende og tvinges til at opgive ellers berettigede krav.”

Det understøttes af Kim Haggren, der nævner, at man eksempelvis på skatteområdet er oppe imod en kæmpe ekspertise og økonomiske ressourcer, som gør det svært at køre sager.

“Efter min opfattelse burde staten være meget forsigtig med, hvilke sager de går ind i, og være mere tilbageholdende. Tvivlen skal altid komme

virksomhederne og borgeren til gode, og staten skal dermed ikke køre sager, hvor der er en berettiget tvivl, og hvor der eventuelt er gråzoneområder, hvilket findes både på eksempelvis skatteretsområdet og konkurrenceretsområdet. Staten skal droppe at prøve grænser af hele tiden, for det er rigtige mennesker og virksomheder, der står på den anden side, så hvis der er tvivl, bør det blive løst lovgivningsmæssigt i stedet for i en retssal.” ♦

Årsager til at virksomheder har opgivet at føre sag

Læs hele retssikkerhedsanalysen på: Advokatsamfundet.dk/retssikkerhedsanalysen/

DREYERSFOND

Søg legat nu

Ansøgningsfrister er 15. januar og 15. juli

Filantropi for advokater og arkitekter siden 1976

Arkitektur og jura sætter rum og rammer for tilværelsen, og denne samfundsrolle understøtter Dreyers Fond med bevillinger til projekter og initiativer, hvis formål er at fremme advokat- og arkitektstandens udvikling og samspil med samfundet. Se eksempler på støttede projekter og søg støtte på [Dreyersfond.dk](https://dreyersfond.dk)

[Dreyersfond.dk](https://dreyersfond.dk)

PLADS TIL ALLE ALDRE

Tekst Camilla Bergsagel Nielsen og Isabel Fluxá Rosado · Foto Morten Holtum

For advokater har alder ingen betydning – eller har den? Der er ingen formelle aldersgrænser for advokaters virke, som nogle brancher ellers er underlagt, og mange advokater fortsætter langt efter pensionsalderen. Mød to advokater og en advokatfuldmægtig, der ikke lader alder stå i vejen for at hjælpe endnu flere klienter i mange år frem.

Flyveledere og brandmænd skal indstille karrieren flere år før den gængse folkepensionsalder. Mens nogle fag holder fast i aldersgrænser på grund af krav til fysisk og psykisk formåen, er aldersgrænserne for advokaters hverv som retsmæglere og bobestyrere ophævet. For advokater er der ingen udløbsdato for deres advokatbeskikkelse, og dermed er der i princippet plads til alle aldre.

“Så længe advokater kan håndtere deres sager, kan advokater fortsætte lige så længe, de vil, og det er sjældent, at de henvendelser, vi får, direkte har noget med alder at gøre,” siger Lene Kragelund, afdelingschef for tilsyn i Advokatsamfundet.

Men aldersdiskrimination er ifølge flere undersøgelser et udbredt og stigende fænomen. I foråret viste en undersøgelse fra Det Nationale Forskningscenter for Arbejdsmiljø,

at næsten hver anden ledig over 50 år har oplevet aldersdiskrimination på arbejdsmarkedet i 2022, mens det gælder knap hver tiende af de beskæftigede. Det er tilfældet på trods af, at flere arbejdsgivere indfører seniorpolitikker og diverse tiltag for at holde på de ældre, da der er mangel på arbejdskraft og brug for medarbejdere med erfaring.

Der findes så vidt vides endnu ingen undersøgelser af, om advokater mærker nogen form for aldersdiskrimination. Men der er tegn på, at alder ikke står i vejen for at udøve advokatvirksomhed. Den ældste udøvende advokat er 87 år, og tal fra Advokatsamfundet indikerer, at gennemsnitsalderen for endegyldigt at have deponeret sin advokatbeskikkelse er 71,5 år.

Morten Ballisager, direktør i Konsulenthuset ballisager, fortæller, at nogle brancher kan være skeptiske over for ældre medarbejdere. I

eksempelvis bygge- og anlægsbranchen kan der være en skepsis, fordi det er et fysisk krævende erhverv, mens det i andre brancher kan være et kulturelt fænomen, at de unge er mere populære.

“Videnvirksomheder som for eksempel advokathuse er mere interesseret i de ældre på grund af blandt andet rutine og erfaring. Men jeg tror også, at nogle arbejdsgivere oplever, at viden er en foranderlig størrelse, og at nogle modne medarbejdere ikke følger nok med i nye tendenser, analyser m.m.,” siger Morten Ballisager.

For advokaterne i dette tema er der ikke tegn på, at det svært at følge med tiden. De oplever, at alder kan være et kvalitetsstempel fremfor en hæmsko. Men de har gjort sig overvejelser omkring deres alder og har både positive og negative erfaringer at dele. ♦

ÆLDRE ADVOKATER

- 651 aktive advokater er over 65 år, hvoraf 120 har passeret 75 år. Det betyder, at ni procent af alle aktive advokatbeskikkelser tilhører advokater over 65 år.
- 71,5 år er gennemsnitsalderen for advokater over 60 år, som i 2022 deponerede deres advokatbeskikkelse og fortsat er inaktive.
- Den ældste advokat er i dag 87 år.

Mit energiniveau er det samme

Advokat Allan Ohms er vant til, at erfaring tæller i hans hverv, og har ikke skænket alderen de store tanker, før han nærmede sig aldersgrænsen for retsmæglere og følte sig diskrimineret.

Allan Ohms var selv med til at starte retsmæglerordningen og havde haft virke som retsmægler i 20 år, da han fik besked om, at der var en aldersgrænse på 70 år, og at slutdatoen nærmede sig. Det ville han ikke finde sig i, og en længere korrespondance endte med, at han stævnedes Domstolsstyrelsen.

“Jeg har i mange år sagt til mine kunder: ‘I skal lade være med at gå i retten. I skal prøve at løse jeres konflikter selv’, og derfor var det en skuffelse for mig, at det ikke lykkedes at få en aftale med Domstolsstyrelsen. Det var meget ubehageligt, at jeg blev nødt til ligefrem at udtage stævning, og jeg brød mig ikke om det. Men jeg har så tænkt, at det var meget sundt at prøve, fordi jeg har aldrig været part i en sag før, men nu ved jeg mere om det,” siger han.

Sagen er endt med ophævelse af aldersgrænsen for alle retsmæglere, og han kan nu fortsætte indtil næste efterår, hvor den igangværende fireårige ansættelsesperiode udløber, og han skal søge om at blive retsmægler igen. Det har han tænkt sig at gøre, for selv om dåbsattesten tillader, at han trækker sig tilbage og nyder sit otium, har han ingen planer om det.

“Nej, jeg skal have nogle flere år, hvor jeg har det godt. Så længe jeg har det sjovt på mit arbejde. Her har jeg brugt hele mit arbejdsliv på at forsøge at skabe en arbejdsplads, hvor vi henter netto-energi i stedet for kun at aflevere energi. Det er jeg ikke nået helt i mål med, så jeg fortsætter mod målet.

Det er også en måde at holde sig ung, rørig og i live på. Fordi noget, der virkelig giver kræfter, er, at du glæder dig til at komme på arbejde, og du kommer beriget hjem, så familien synes, jamen det var da herligt. Så banalt er det jo,” siger han.

Alder bør ikke være en faktor

Allan Ohms mener, at der skal være plads til alle aldre i advokatbranchen, og at det er godt, at advokater ikke har formelle aldersgrænser.

“Alder kan jo altid spille ind. Du kan enten være for ung eller for gammel. Så alder har da en betydning. Men det er jo ikke noget, du kan sætte ind i et regneark,” siger han og peger på den stigende levealder.

“Vi har jo levet i en velfærdsperiode, fået mad hver dag og lært, at vi skal holde os sunde. At vi kun må ryge cigarer til nytår. Derfor tror jeg simpelthen folk, der i dag som jeg selv er 70, i virkeligheden kun er omkring 50. Og min kosmiske alder, den er fortsat 27,” griner han.

Han har da heller ikke selv oplevet nogen form for aldersdiskrimination, før der kom brev fra Domstolsstyrelsen, for han oplever, at alder og erfaring kun er et plus i advokatbranchen.

“Jeg synes ikke, advokater kobles til alderen, hvis vi ser bort fra de helt unge. Du kan sige, at en helt grøn fuldmægtig, som jeg også selv har været, ikke har den store livserfaring, men ellers tror jeg, det hænger sammen med, hvordan den enkelte performer – du skal jo gøre dig fortjent til

anerkendelse og respekt. Så det styrer du jo selv. Det synes jeg ikke har noget med alder at gøre.”

Øser ud af erfaring

Hvis nogen vil klandre en aldrende advokat for at risikere at gå i stå, er Allan Ohms også forberedt på det:

“Med alderen kommer erfaringen, og så vil nogle sige, at der er en tendens til, at du gør, som du altid har gjort. Sådan er det måske for nogle, men jeg prøver på at forny mig hver dag på mange forskellige måder. Hvis du hele tiden lærer af dine fejl og oplevelser, så bliver der samlet en erfaring, som jeg synes er god i relation til vores kunder og i relation til vores medarbejdere, fordi du kan øse af den.”

Allan Ohms har set venner stoppe med at arbejde, hvorefter de så vælger at udfylde livet med for eksempel at være frivillig i en Røde Kors-butik, men det er ikke noget for ham.

“Hvis jeg gjorde det, kunne jeg jo ikke bruge den læring, jeg har opnået gennem mit arbejdsliv. Ting, jeg gerne ville have kunnet for 20 år siden. Nu synes jeg, at jeg dels hjælper mine kunder, og dels lærer jeg fra mig til mine yngre medarbejdere. Derfor er det dejligt, hvis jeg får lov til at arbejde længe.”

Allan Ohms arbejder fortsat 50 timer om ugen, som han altid har gjort. Den eneste ændring fra tidligere er, at han ikke arbejder i weekender og ikke siger ja til alle opgaver.

“Energiniveauet og tidsforbruget er det samme. Men jeg siger nej til mange sager, hvis de er for bøvlede, i forhold til

hvad jeg har lært. Det hænger sammen med, at jeg fokuserer på at beskæftige mig med noget, der giver nettoenergi. Jeg vil ikke længere have de sager, der dræner, selvom det i nogle tilfælde kunne være spændende.”

Som for alle mennesker og på hvilket som helst tidspunkt i det voksne liv kan det blive nødvendigt at trække sig, hvis helbredet eller hjernen svigter, og det er ikke altid, at den person, det rammer, kan eller vil erkende det.

“Jeg har en aftale med min partner om, at hvis han synes, jeg bliver fuldstændig vanvittig, så skal han sige det – fordi det kan jo godt ske, at du mister dømmekraften.”

Men der skal ikke være regler og aldersgrænser for virket, mener han.

“Jeg tror mere på, at du skal appellere til ordentligheden, og den tilsiger jo, at du prøver på, mens du er rask at finde ud af, hvad sker der, hvis du lige pludselig uden selv at være klar over det bliver syg. Det har jeg så gjort i relation til min partner og min familie. Og det er sådan, jeg tror, at det skal gøres.”

Allan Ohms er ‘still going strong’ og ser også andre muligheder for sig end at fortsætte som advokat, så længe han kan. Og så citerer han den gamle Volvo-direktør Harry Motor, der sagde, at “hvis du altid gør, som du altid gjorde, vil du altid få, hvad du altid fik”.

“Jeg kunne godt tænke mig at være kunstmaler eller at skrive. Men nu er jeg jo landet på den her hylde, så lad mig gøre det færdigt.” ♦

ALLAN OHMS

Født 1953.

Advokat (H), beskikket i 1982. Partner hos Forum Advokater, arbejder med generationsskifte, arv og dødsboer samt med voldgiftssager og som mediator og retsmægler ved Østre landsret og Retten i Roskilde. Er desuden autoriseret bobestyrer ved Retten i Roskilde.

Jeg er stadig glad for mit arbejde

Knap et år før hun fyldte 70, valgte Hanne Sølgaard at stoppe som beneficeret advokat for at sænke farten lidt og gøre plads til spontane ferier.

Hvert år på en blæsende og regnfuld novemberdag sætter Hanne Sølgaard sig ned i sit hjem i Hornslet godt 20 kilometer fra Aarhus. Og så stiller hun sig selv spørgsmålet:

“Hanne, vil du hellere gå på arbejde end at sidde hjemme og strikke?”

Selvom hun har rundet 70 år, og hendes mand gik på pension for fem år siden, ender svaret stadig ud til fordel for arbejdet som advokat i Advokatfirmaet Sølgaard & Knudsen, som hun er medejer af.

“Det er indtil videre min målestok.

Jeg er stadig meget glad for mit arbejde. Særligt kontakten med klienterne er det, jeg synes, er sjovt ved at være advokat. De kommer bogstaveligt talt med deres problemer i en bærepose. Og så kan man gå i gang med at sortere lidt i det og finde frem til, hvad sagen egentlig drejer sig om, og hvordan man hjælper dem bedst muligt,” siger Hanne Sølgaard.

Alder er en bagatel

Fra omverdenen møder hun ingen modstand eller fordomme på grund af alder.

“Hos domstolene bliver jeg behandlet som alle andre, mens jeg fra klienterne ofte oplever, at de har respekt for den viden, jeg kan ryste ud af ærmet. Inden for mit felt er det meget få spørgsmål, jeg ikke kan svare på med det samme, fordi jeg har været med i gamet så længe.”

Til tider oplever Hanne Sølgaard ligefrem, at hendes alder bliver gjort til en bagatel. Når Hanne Sølgaard skal forklare, hvorfor hun for nylig valgte at sige farvel til straffesager, svarer

hun med en vittig undertone: “Jamen, det er, fordi jeg er blevet så gammel.” Svaret tilbage lyder: “Så gammel er du da heller ikke,” og det tager Hanne Sølgaard som et kompliment.

Hanne Sølgaard havde længe planlagt, at hun ville sige sit beneficium ved Retten i Aarhus op, inden hun blev 70 år, men den beslutning har intet at gøre med, at hun føler sig for gammel til at håndtere sagerne.

“Jeg syntes, at jeg havde spist frokost nok gange i min bil, så nu måtte det være slut med det. Med straffesager kører man jo hele tiden til retten, fængsler og arrester. Samtidig tog jeg beslutningen ud fra en betragtning om, at ingen af os ved, hvor langt livet er. Jeg ville gerne frigive mere tid til rejser med min mand, så i stedet for at gå på pension, holder jeg lidt mere fri,” fortæller Hanne Sølgaard, som nu holder omkring ti ugers ferie på et år mod seks uger tidligere.

Det betyder også, at der er mere tid til ture i skoven på hesteryg.

“Jeg plejer at sige, at jeg ejer 2,5 islandske heste, fordi jeg har den ene hest sammen med min datter. Det er et fantastisk afstresningsmiddel at ride i naturen, for du kan ikke håndtere sager, når du sidder på en hest. Jeg rider selv tre gange om ugen, og en gang imellem med min datter og mit ene barnebarn.”

Væk med aldersgrænser

Bobestyrerhvervet holder hun fortsat fast i og har fået forlænget sin autorisation i ti år. Autorisationen som bobestyrer bortfalder automatisk, når

man fylder 70 år, hvis ikke man året forinden har ansøgt om at få den forlænget. Det foregår gennem retten, som derefter sender en indstilling til Justitsministeriet. Tidligere var der en aldersgrænse for bobestyrere på 70 år, men den blev fjernet i 2018.

“Hvis der stadig var en aldersgrænse, ville jeg føle mig diskrimineret, fordi jeg ikke føler, at jeg arbejder anderledes, end jeg altid har gjort. Jeg synes, at det er fint, at man nu skal søge om forlængelse, for så er der mulighed

for at give afslag, hvis advokaten er ude af stand til at varetage hvervet. Dog burde forlængelsen måske gælde for fem år ad gangen. Ti år er lang tid, og der er for eksempel ikke nogen, der ved, om jeg når at blive dement, inden jeg fylder 80 år.”

Når det gælder advokatstanden som helhed, mener Hanne Sølgaard ikke, at der er behov for at indføre aldersgrænser.

“Jeg tror, at det til en vis grad er selvregulerende. Hvis man som advokat

ikke længere kan finde ud af at lave sit arbejde ordentligt, vil klienterne stoppe med at komme,” siger hun og påpeger, at mange advokater arbejder sammen med andre advokater, som vil reagere, hvis en advokat ikke længere er i stand til at udføre sit arbejde.

“Jeg har selv den retningslinje, at hvis det begynder at være svært for mig at sætte mig ind i nyt stof, så stopper jeg. Og så håber jeg, at jeg har en kompagnon, der vil prikke mig på skulderen, hvis jeg begynder at lave nogle

ting, som ikke er i orden.”

Når strikketøjet en dag trækker mere i Hanne Sølgaard end advokatteringen, er hun overbevist om, at hun vil have det fint med beslutningen om at gå pension.

“Jeg tror aldrig, at det vil overgå mig, at jeg kommer til at kede mig. Den dag, jeg stopper, tror jeg aldrig, at jeg vil kigge i en juridisk bog igen. Jeg vil lægge det fra mig og bruge mine fulde kræfter på det, jeg vælger at bruge min tid på – måske noget velgørende arbejde.” ♦

HANNE SØLGAARD

Født i 1952.

Uddannet cand.jur. fra Aarhus Universitet i 1979. Hun har brugt størstedelen af årene som advokat og kompagnon hos Advokatfirmaet Sølgaard & Knudsen. Før hun blev advokat, var hun dommerfuldmægtig i knap ti år frem til 1988, og undervejs fik hun sin advokatbeskikkelse. Var i over tyve år beneficeret advokat ved Retten i Aarhus, hvor hun i dag er tilknyttet som autoriseret bobestyrer, hvilket hun har været i hovedparten af sin advokatkarriere. Hun beskæftiger sig primært med arveret og familieret. Tidligere i karrieren underviste hun på Advokatuddannelsen.

Det er aldrig for sent at blive advokat

Efter en lang og alsidig karriere som jurist tog Morten Schroll en beslutning, han aldrig havde troet, han ville tage, og blev advokatfuldmægtig. Det kan han kun anbefale.

43 er ingen alder og slet ikke i dag, men for en advokatfuldmægtig er det alligevel en del over gennemsnittet hos generelt yngre kolleger, og Morten Schroll er da også en af de ældre blandt de fuldmægtige, han arbejder sammen med hos advokatfirmaet Bech-Bruun.

Her blev han ansat som fuldmægtig i det firma, han selv tidligere havde været kunde hos.

“Det, der driver værket, er nysgerighed. Jeg har tit befundet mig i en situation, hvor det oplagte ville være at fortsætte i samme spor, men hvor jeg har tænkt, nu skal der ske noget nyt. Som jurist laver man jo rigtig meget af det samme, fordi juraen er kernen, og det er udgangspunktet, uanset om du arbejder i centraladministrationen, i en interesseorganisation eller i et privat firma,” fortæller han.

Skulle aldrig være advokat

Morten Schroll har som jurist arbejdet i alle de nævnte typer af juristhverv.

“Planen var, at jeg aldrig skulle være advokat. Jeg har tidligere haft fordomme om den konservative advokatbranche. Men de er blevet gjort til skamme. Bech-Bruun er den mest moderne arbejdsplads, jeg nogensinde har været på, og den med højest til loftet.”

Men det var ikke kun derfor, at det før var fjernt for ham at blive advokat.

“Jeg er specialiseret i International Law og i Human Rights Law, så jeg havde nok en forventning om, at jeg skulle

ud og rådgive men formentligt folk, der ikke selv kunne betale og var sårbare. Men jeg havde aldrig forestillet mig, at jeg skulle være advokat, men Bech-Bruun imponerede mig. Det er en virkelig god arbejdsplads,” siger han.

Morten Schroll arbejder stort set på lige fod med de andre advokater og mærker ikke, at han er fuldmægtig i det daglige, selvom han formelt set er nederst i hierarkiet sammen med de andre, der er under uddannelse.

“Jeg føler ikke, at jeg startede forfra. Det er klart, at der er en prøveperiode, der skal stå igennem, men jeg arbejder ikke som ny fuldmægtig. Jeg får qua min erfaring lov til meget og arbejder i bund og grund som advokat. Min partner Hanne Mølbeck og jeg kendte ikke hinanden, da jeg startede, så der gik lige lidt tid, hvor hun skulle se mig an, ligesom klienterne skulle se mig an, men nu har jeg en stor portefølje af klienter, som hun er indover fra tid til anden, men som hun forudsætter, at jeg løber med.

Han har heller ikke oplevet, at nogen har kigget skævt til ham, i og med at han er startet som fuldmægtig i en højere alder end sædvanligvis.

“Hvis du skal tale om aldersdiskrimination i advokatbranchen – eller et aldershensyn, vil jeg hellere kalde det, så er det nok mere rettet mod de helt unge. Det er synd at tage en, der er helt ny og pålægge det ansvar, der ligger i advokatansvaret, så jeg tror, at alle er enige om, at de er fredet i de tidlige år.

Og det er måske fordelene ved en fuldmægtig, der er lidt ældre som jeg selv. Jeg kan både løfte og håndtere ansvaret, hvilket jo frigiver ressourcer hos min partner.”

Fra chef til elev

Alligevel var Morten Schroll lidt tøvende overfor sin nye rolle i starten:

“Det var særpræget, også fordi jeg de sidste mange år ikke har haft en juridisk chef. Det var mig, der var chefen. Jeg overvejede da, om jeg kunne indordne mig, og om min chef kunne, men det har været gnidningsløst. Jeg vil ikke sige, at vi er jævnbyrdige, fordi det er jo en hierarkisk arbejdsplads, og det er partneren, der har ansvaret, og jeg lærer fra hende hver dag.”

Også samarbejdet med de andre fuldmægtige er gået godt, selvom de lige skulle se hinanden an til at starte med.

“Hvis man bare gør det i respekt for, at man er kolleger, så kan det sagtens lade sig gøre. Jeg er også privilegeret på den måde, at min professionelle og faglige nysgerrighed tillige gælder på et personligt plan. Vi mennesker skal interessere os for hinanden og komme hinanden ved. Jeg går med i byen med de unge. Både fordi jeg synes, det er sjovt at være sammen med dem, men også fordi at det er vigtigt. Det gør ikke noget, at mine unge kolleger kan se, at man er altså ikke fyrrer og færdig, og at man sagtens kan slå sig løs og have det sjovt med dem.”

MORTEN SCHROLL

Født 1978 i Silkeborg.

Har to børn og bor på Frederiksberg.

Advokatfuldmægtig hos Bech-Bruun siden

2021. Arbejder med infrastruktur og ekspropriation.

Har også mange klienter fra minkerhvervet. Uddannet jurist fra Københavns Universitet

i 2008, hvor han tillige underviste fra 2013-2016.

Har tidligere arbejdet i Videnskabsministeriet,

i Indenrigsministeriet, i Velfærdsministeriet, i

Landbrug og Fødevarer, som General Counsel i

virksomheden DanBred og som dommerfuldmægtig

i Procesbevillingsnævnet.

Det grå guld

Morten Schroll vil til enhver tid anbefale andre, der tænker på at blive advokat, at gøre det uanset alder.

“Det var nok ikke gået for 20 år siden, også fordi jeg fornemmer, at det engang var et krav at lægge 80 timer om ugen, og det kan være svært, når man også vil være en god far. Jeg arbejder dog meget koncentreret og bruger ikke tid på at hygge-snakke, fordi jeg gerne vil hjem til mine

piger. Men tingene har ændret sig. Det er aldrig for sent at blive advokat. Eller at læse jura for den sags skyld. Det er sjovt og et vigtigt studium og hverv. Jura, herunder især retssikkerhed og frihedsrettighederne, er grundpillen i vores demokrati og har brug for champions. De seneste par år har vist os, at retsstaten ikke kan tages for givet, men må forsvares.”

Og så mener han, det er vigtigt, at samfundet som helhed passer på den

ældre generation og værdsætter, at de er på arbejdsmarkedet.

“Ældre advokater er i mine øjne i den grad det grå guld. Det kan godt være, at du ikke længere løber solen sort, men når du skaber værdi for klienterne, så har du jo folk omkring dig, der kan hjælpe med at løbe. Og jeg kan da se på de ældre advokater, jeg kender, at de bliver sejere og sejere.” ♦

Vi har en skammelig førsteplads i Norden

Tekst Nya Vecht · Foto Morten Holtum

Hvordan går det med retssikkerheden inden for dit område?

Jeg vil begynde med at sige, at den største fare for retssikkerheden nok ligger hos os selv. Straffesagerne er de glemtes land. Hvis de professionelle, der har de eneste og privilegerede indkig i tingenes tilstand, holder op med at sige, hvad de ser, er der en kæmpe fare for, at det skrider. Det skal vi blive ved at være opmærksomme på, navnlig som nu hvor retssikkerheden er under ekstremt pres. Det skyldes, at den politiske opmærksomhed ikke har været på retssystemet i tilstrækkelig grad over de senere år.

Jeg har også tilkendegivet min undren over, at der er nogen, der kan klappe i hænderne over, at justitsminister Peter Hummelgaard kommer med et par milliarder til domstolene, for i min verden er det lidt at sammenligne med den forvirrede onkel, der kommer med en trehjulet cykel til en ti-årsfødselsdag. Det er en aparte optræden, og det er for sent.

Samtidigt ser jeg klappene som udtryk for, at nogen kunne mene sig for alvor forladt, og det er måske i virkeligheden det mest ulykkelige ved situationen lige nu – at der muligt er opstået et tillidsvakuum mellem det politiske rum og de udøvende hænder.

Set derfra hvor jeg befinder mig, er der virkelig grund til at råbe vagt i gevær. Det siges, man kan kende et samfund på, hvordan det behandler sine svageste. Min største bekymring går på, om tilliden til systemet vil lide nogle uoprettelige knæk, eller om det allerede er sket.

De lange sagsbehandlingstider fører for det første med sig, at man som aktør indimellem må sidde og gøre gode miner til slet spil, når sagen, man behandler, er fra 2016, og hverken vidner eller tiltalte kan huske noget. Hele spørgsmålet om straf kan synes unødvendigt, og deltagerne måber over en bred kam.

I dag er det i mødet med domstolene også sådan, at man ofte ser dommerne bruge tid på at låse op for retssalene, bære vandkander, udbetale vidnegodtgørelse, stå for teknikken og varetage protokolfunktionen. De mange gøremål giver indtryk af, at den enkelte har for meget og ikke har det fornødne rum til at lede, lytte og afgøre sagerne. Og denne mere alvorlige fornemmelse sidder man også med. Og det er alene ét forstemmende indtryk af én aktør i straffesagskæden.

Kriminalforsorgen er et kapitel for sig. Det er brudt sammen. Der er grelle overbelæg. Der mangler ansatte. Der ansættes færre, end der er afgang af medarbejdere. Mange steder sidder der to voksne mennesker i celler beregnet til én, og man har generelt svært ved at leve op til Kriminalforsorgens ellers fine motto om at kombinere det hårde med det bløde. Situationen i de to led er for mig at se uværdig for en skandinavisk retsstat i 2023.

Vi har lige set to grelle eksempler, som viser en villighed til at presse systemet yderligere, uden at der følger ressourcer eller alternative overvejelser med. Jeg tænker på regeringens forslag om at indføre dobbeltstraf i zoner på Christiania og de bebudede skærpselser for bandekriminalitet. Frygten for at fremstå svag får igen skæbnsvangre konsekvenser. Få andre tror i dag på, at ekstra straffe gør nogen forskel, tværtimod. Vi ved, der er mange andre velegnede og betydeligt billigere instrumenter at gøre brug af.

Mens hollænderne nærmest har halveret deres fængselsvæsen siden 2006, bygger Danmark nye fængselspladser og skærper straffene. Det virker helt barokt og perspektivløst.

Hvilke udfordringer er de største?

Som om, de væsentlige bekymringer, der knytter sig til systemets forfatning og den vaklende tillid, ikke er nok, har jeg mødt klienter, der igennem de senere år har udtrykt, at de er langt

mere angst for pressen, end de er for politiet.

Klienterne er bange, fordi de ser pressedækninger, som nærmere har karakter af underholdning end af nyhedsdækning. Og indeni den slags underholdning kan man som sigtet eller tiltalt risikere at finde sig selv.

Den mest ekstreme variant af pressens dækning af straffesager så vi i forbindelse med en makaber drabssag fra Nordjylland, hvor en ung kvinde blev dræbt og usømmeligt behandlet. Her brugte dele af pressen dagligt navnet på den forurettede og i en kombination med liveblogging og aftenudsendelser genbesøgte man dagens retssag, aktørernes optræden og skyldvurderinger af den tiltalte.

Jeg finder den slags dækninger stærkt problematiske, da det navnlig indebærer risiko for at influere på den rigtige sag og får os til at glemme, at det er rettens vurderinger, der bør være i centrum.

Det kalder på selvansagelse i mediehusene, og jeg tænker, man skal overveje reglerne for liveblogging ved enten helt at annullere muligheden herfor eller alternativt skærpe reglerne, så de ikke kun værner det rene vidneudsagn, men også sager i øvrigt.

Hvis man vender blikket indad, er der også plads til refleksioner blandt både advokater og politi- og anklagemyndighed i omtalen af sagerne. Der er brug for flere drøftelser om, hvordan de respektive aktører bør agere på de sociale medier.

Hvis man som advokat lægger et opslag på sociale medier, som handler om, at der er sket frifindelse, måske tilsat en art begejstring, lurer faren for, at man tager ejerskab over sagen og for

simplificering. Varsomheden gælder også den anden vej rundt – der har også været eksempler på opslag fra enheder eller personer i politi- og anklagemyndighed, der går ud og bryster sig over sager, som er endt med en eller flere lange fængselsdomme, og det mener jeg også er skudt ved siden af, for lige så lidt, som advokaterne ejer sagerne, gælder det samme for myndighederne.

Alle bør i kampens hede bestræbe sig på ikke at gøre sagerne til vores egne. I den forbindelse skal vi huske hinanden på, at der ikke er nogen succeser i det her spil. Og det er vi tilbøjelige til at glemme. Der er typisk kun tabere, og det er ligegyldigt, om man bliver dømt, eller man bliver frifundet.

I sammenhæng med det, man kan kalde tivoliseringen af straffesagerne, hjælper udbuddet og efterspørgslen efter true-crime heller ikke. Det er muligt, det kan lade sig gøre at underholde om gamle sager med respekt for tavshedspligten, men jeg finder det alligevel uheldigt at afholde “true-crime”-foredrag, som kan være med til at smitte af på mediernes tidsvise dækninger af kriminalstoffet som underholdning. Der ligger en kæmpe usynlig blåstempling, når journalister, tidligere politifolk, folk fra anklagemyndigheden og advokater tilbyder forskellige talks om deres skarpe oplevelser fra det virkelige liv. Den tendens er efter min opfattelse på uheldig vis med til at styrke opfattelsen af, at kriminalitet er underholdning.

Hvad skal der til for at forbedre retssikkerheden?

Allerførst er det mit håb, at vi fremadrettet kan formå at få etableret en større samklang mellem

Alle bør i kampens hede bestræbe sig på ikke at gøre sagerne til vores egne. I den forbindelse skal vi huske hinanden på, at der ikke er nogen succeser i det her spil.

aktørerne i straffesagskæden og det politiske niveau, som jeg fornemmer, at flere andre ressortområder kæmper med på samme vis, så vi kan få dimensioneret området til det, der er brug for, og feje enhver tvivl om vores egen manglende anstændighed af os. Et stærkere samvirke vil kunne styrke lovgivningsprocessen og være et værn imod den hast, der i mange sammenhænge også rammer vores område.

Mit håb hænger jeg på, at der også er kommet gode ting ud af denne krise. En øget bevidstgørelse og et klarere sprog på tværs af fagene. Jeg fornemmer, man er rykket sammen i fortvivlelsen over de svære tider og med bevidsthed om, at retsvæsenet er et fælles anliggende mellem os, der arbejder i det, og brugerne af det, og at systemet kun kommer til at fungere fremadrettet, hvis vi hele tiden viser vilje til at udfordre de vanskelige spørgsmål.

Man kunne tro, at vores værste fjende er et ydre afsvigtende bevillinger betinget økonomisk pres. Det tror jeg langt hen ad vejen også er rigtigt. Man kan også pege på, at straffesagskædens aktører måske ikke har været gode nok til at få sagt fra, få påpeget og luget ud i åbenlyse uhenigtsmæssigheder og derved søge at komme i dialog med det politiske om farbare og andre nye veje frem. Når jeg siger sådan, er det fordi

min fornemmelse er, at hverken advokater eller jurister/embedsmænd traditionelt set har haft for vane at gøre meget væsen af sig, og at de offentligt ansatte også har været begunstiget af at have et ressortministerium, Justitsministeriet, og Domstolsstyrelsen, som førhen har kunnet slå ring om retsvæsenet.

Det, fornemmer jeg, er ved at ændre sig, og med den aktuelle krise er der også skudt debatter og fora frem, hvor man kan se både dommere, advokater, anklagere, kriminalforsorgsansatte og universitetsfolk blande sig til trods for, at det for år tilbage var mere uvant. En tendens, jeg mener, man absolut skal hilse velkommen, selvom det er nyt og sker på en meget ulykkelig baggrund.

På det mere jordnære plan vurderer jeg, at en gentænkning af varetægtsfængslingssystemet vil kunne have afgørende betydning for hele straffesagskædens funktionalitet. Danmark er en tarvelig rekordholder inden for varetægtsfængslinger i Norden. At være i varetægt i Danmark indebærer 23 timers ophold på en celle, hvilket de facto svarer til at være i isolation bare uden en dommers godkendelse, og mange mennesker afsoner deres dom på den måde, før de er dømt. Det lægger en unødvendig fornedrelse og uværdighed til frihedsberøvelsen. Det er både ulykkeligt og uartigt i 2023, og det må der gøres noget ved. ♦

KRISTIAN BRAAD

Begyndte sin karriere i Justitsministeriet i 2001 og blev siden ansat i anklagemyndigheden, hvor han var offentlig anklager i flere politikredse samt hos stats- og rigsadvokaten. Har været direktør i foreningen Levende Menneskerettigheder og næstformand i bestyrelsen i Dignity. Nu arbejder han udelukkende som forsvarsadvokat og professionel bisidder.

DER ER MANGE FYRTÅRNE BLANDT ADVOKATER

Tekst Isabel Fluxá Rosado · Foto Morten Holtum

Nina Palesa Bonde er en af de få i dommergerningen, som er synlig i den offentlige debat. Hun vil gerne have flere både domstolsansatte og advokater med og mener, det er vigtigt at blande sig i lovprocesserne, især inden det er for sent, og uklare love er vedtaget. Hun beskriver sig selv som aktivist og er derudover formand for Dommerfuldmægtigforeningen og uddannet men ikke udøvende advokat.

Allerede da dommerfuldmægtig Nina Palesa Bonde var studerende, gik hun aktivt ind i den offentlige debat og skrev sit første indlæg til Jyllands-Posten i forbindelse med de dengang nye og restriktive rygeregler.

“Det handlede om, at der er en grund til, at vi lukker døren, når vi går på toilettet, og derfor synes jeg også, man skal “lukke døren”, når man ryger, for det stinker,” griner hun. Siden hun var helt ung, er hun blevet vant til at blive kontaktet direkte af journalister og af andre med spørgeskemaer på gaden, om det er til en koncert eller andetsteds i det offentlige rum, fordi hun “stikker ud i mængden.” Men det var under overenskomstforhandlingerne i 2018, at hun for alvor blev bemærket, da hun i dagevis og også nogle nætter stod ude foran forligsinstitutionen med megafon og gul vest i front for den demonstrerende forsamling og krævede bedre vilkår og løn for offentligt ansatte.

I dag er Nina Palesa Bonde synlig på flere områder, når det gælder retssikkerheden og lovgivningsprocessen og var tilbage i september en af de første, der var ude og kritisere udkastet til den lov, der har til formål at forbyde koranafbrændinger, blandt andet

med en længere redegørelse og udtalelsen om, at der ikke var tale om en nålestiksoperation på ytringsfriheden, som regeringen mente i præsentationen af sit lovudkast, men snarere et øksehug, og at operationen var en større begrænsning af ytringsfriheden, end blasfemiloven i sin tid havde været. Hvilket hun også argumenterede for i Debatten i bedste sendetid på tv.

“Med ordvalget utilbørlig behandling af genstande af væsentlig religiøs betydning, så er der lagt op til at mange former for kunstnerisk udøvelse eller politisk aktivisme kan tolkes som utilbørlig,” siger hun.

Alt under bussen

“Med det lovforslag kaster man hele den danske satire, kunst, systemkritikere og for eksempel hele hippieopgøret med folkekirken under bussen. Tænk på filminstruktøren Jens Jørgen Thorsen og hans Jesus film i 1970'erne, hvor tusindvis af unge kristne gik på gaden mod hans filmstøtte, og han blev forsøgt dømt for blasfemi. Loven var der, men den var jo tom, og han blev ikke dømt, og han endte også med at få sin filmstøtte,” siger hun.

Hun er dermed på linje med andre kritikere af lovforslaget, herunder

Advokatrådet, der også påpegede, at ordet ‘utilbørlig’ kræver tydeligere afgrænsninger, og at det i øvrigt indeholdt flere juridiske problematikker, der gjorde det sværere for både politiker, advokater og domstole. Hvor lovforslaget ender, vides ikke i skrivende stund.

“Det må vi se. Jeg synes jo, det rigtige er, at man tager den ene mand (Rasmus Paludan red.), man gør til grundlaget for lovgivningen, og selvom det er en hård proces, beder ham om at prøve sin rettlighed til at gøre det, han vil gøre. Er det politisk, er det indenfor artikel 10 stk. 2, er det et nødvendigt og proportionelt indgreb, når man forbyder ham at gøre det? Det, man i stedet for gør med en enorm risiko for selvcensur, er, at man vender den på hovedet og siger: Vi skal alle sammen underlægges det her forbud, og så må kunstnere, politikere, flygtninge og hvem det end er tage kampen gennem retssystemet. Frihedsrettighederne er her jo for at beskytte os alle sammen, og så må man jo netop lave nålestikket med den enkelte og ikke med alle.”

Nina Palesa Bonde følger lovgivningsprocesserne tæt, og hun mener, at det er hendes pligt som dommerfuldmægtig at folkeoplyse og at sige det højt, når hun ser, at noget er

Når nogen kritiserer mig, tager jeg det helt roligt.

juridisk galt, og helst før et lovforslag er vedtaget.

“Noget af det vigtigste, som også er en juridisk disciplin, er at lytte på ordene fra politikerne. Der skal vi også være skarpe som jurister og sige hov-hov, når de siger et og gør noget andet.”

På banen som fagekspert

Som dommerfuldmægtig er hun meget opmærksom på selv at vægte sine ord og at balancere imellem retten til at ytre sig og den neutralitet, der er påkrævet i hendes hverv.

dommere.’ Det er nummer et. Så siger jeg dertil: ‘Men vi må ikke forholde os til de sager, der konkret er på vores bord.’ Og nu siger jeg: ‘Det her er ikke engang en lov. Endnu er det ren retspolitik.’ Og det er netop i det vindue, jeg skal gøre, hvad jeg kan som ekspert og fagperson, og det synes jeg også, mange andre jurister bør gøre.

Der er andre, der tager sig af de konkrete sager, der kommer op. Det går jeg ikke ind i. Jeg har aldrig talt om en konkret sag nogensinde. Så er der nogen, der siger: ‘Er det ikke svært at give

det helt roligt.”

Nina Palesa Bonde er i sit hverdagsvirke og på de sociale medier stærkt optaget af faktum og kilder.

“Når pressen omtaler en dom, så kan jeg finde på at gå ind og sige: ‘Men hov er den egentlig offentliggjort på domstol.dk?’, eller når pressen omtaler, hvordan nogen har udtalt sig om ‘at brænde byen ned på en fredelig måde’, eller hvad det måtte være, så kan jeg sige her er et link til dommen, så vi allesammen kan læse den. Jeg kontakter også journalister, når de tager fejl, så får de lige en mail: ‘Hov, du skal lige være opmærksom på det her. Der er lige en lille korrektion til det her.’ Og de lytter og tager imod med tak og kyshånd.”

Fra Jysk til jura

Nina Palesa Bonde er født i Herning og opvokset i Sønderborg. Hun var fagligt dygtig i skolen, interessefeltet var bredt, og alle muligheder stod åbne.

“Jeg sad med flere veje og kunne egentlig vælge, hvad jeg ville. Jeg overvejede først at blive butikschef i Jysk sengetøjslager. Det var og er en vidunderlig forretning, synes jeg. Men det gik snart op for mig, at jura berører meget mere end dokumenter, computertid og kontorarbejde – der er også en stor del menneskelig kontakt. Der er jo ikke én opgave i jura, som ikke er knyttet til mennesker. Jeg hører menneskers forklaringer og livshistorier hver dag. Da jeg begyndte at læse, vidste jeg med mig selv, at dét kunne jeg ikke undvære. Så jeg opdagede denne her tosidede mønt, hvor jeg på den ene side havde en faglighed, der berørte alt, hvad jeg kunne være nysgerrig på, om det så var musik, kultur, miljø,

“Der har kun været enkelte, der har sagt: ‘Hov pas nu på din habilitet.’ Ikke nogen indenfor mit eget system men et par andre – typisk folk, der er modstandere af, hvad jeg siger. Til dem siger jeg: ‘Jeg er offentligt ansat, jeg er fagperson, og vi har en bred ytringsfrihed – også som domstolsjurister og

udtryk for noget, der kan tolkes?’ Jeg synes nærmest, det er det nemmeste, for noget af den feedback, jeg får – ikke kun fra jurister men også fra andre – er, at de roser mig for min saglighed, at jeg gengiver det nøgternt, og at jeg ikke lader følelserne løbe af med mig. Så når nogen kritiserer mig, tager jeg

politik eller aktivisme for den sags skyld. Alt det rører jura-en ved. Og så den anden side kontakten med mennesker og deres liv. De to ting er bare fanget rigtigt godt i jura.”

På jurastudiet blev hun hurtigt fanget af debatterne blandt de studerende, hvor de testede hinanden på argumenter, som var det et torv i antikkens Grækenland, og da hun efter det begyndte som dommerfuldmægtig i en alder af 26 år, var der stadig flere studier, der trak. Hun har siden både uddannet sig til fagjournalist og advokat. Men der er ingen umiddelbare planer om at tage fat i nogle af de hverv.

“Jeg kan rigtigt godt lide at studere og læse. Jeg er datter af en bibliotekar og en so-su-assistent. Jeg nyder det boglige og faglige univers. Og jeg elsker mit arbejde i retten, som jeg har haft siden 2007. Guud, hvor har jeg afsagt mange domme – om alt muligt indenfor både civil og strafferetten. Jeg er meget glad for den variation. Jeg hører borgeren og løser et problem for borgeren. Selv borgere, der ikke får medhold, eller domfældte udtrykker lettelse, hvis de føler sig hørt, får en afklaring og føler, at afgørelsen er ordentligt og grundigt forklaret,” siger hun.

“I forhold til at blive advokat brugte jeg den smutvej, som meget få kender til, da det jo ikke er et krav, at man skal være på et advokatkontor. Men man skal have tre års erfaring med retsarbejde, og så skal man tage

advokatkurserne og eksamen. Så derfor har jeg opnået bestalling. Både fordi jeg synes, at det er en vigtig juridisk videreuddannelse og for at få en forståelse af dem, der sidder på den anden side af skranken.”

Ventetiden er ikke slut

Også i debatten om de lange vente- og sagsbehandlingstider ved domstolene har Nina Palesa Bonde været en klar stemme og i lang tid banket i bordet for flere midler. Nu ser det ud til, at det lykkes:

“Der har advokatbranchen sådan set overrasket mig lidt. Da Advokatrådet gik ud og faciliterede en undersøgelse, som domstolene aldrig ville kunne

gennemføre, og hvor man grundigt gennemgår betydningen af, at vi har for få hænder og så fremskriver, hvad det kommer til at betyde i fremtiden. Hvis justitsministerens udmelding om flere midler er, hvad det syner til med alle forbehold for at finansministeren kan komme og få os til at betale en masse udgifter selv, så vi ikke kan ansætte flere dommere – så er det her en sejr.”

En anden forudsætning for de lovede bevillinger til domstolene er ifølge Nina Palesa Bonde, at der med ny lovgivning og flere strafbare forhold følger flere midler med. For eksempel med de straffskærpede zoner, der giver dobbeltstraf ved hashhandel, eller hvis en person bliver taget med en joint i hånden.

“Ja, der bliver virkelig trængsel i fængslerne, og inden der bliver trængsel i fængslerne, bliver der trængsel hos os. Har de mon allerede nu bedt om beregninger for, hvad det koster at stoppe hver eneste gæst på Christiania, Nørrebro, eller hvilket gadehjørne det måtte være?,” spørger hun retorisk.

“Hvis de giver 200 millioner årligt og dernæst sørger for at bruge de 150 på de hænder, der skal tage sig af straffskærper, så er det jo ikke 200 nye millioner til at nedbringe ventetiderne. Det er jo det, der er sket med bandepakker, zoneforbud, vanvidskørsel, samtykkelovgivning, og vi havde også en periode med dobbelt straf under corona. Alle de elementer, som politikerne

er fuldt ud berettigede til at indføre, har en slagside, som handler om, at det kræver flere dommere,” siger hun og tilføjer, at domsmandssager på bare fem år er blevet op mod 20 procent tungere målt på, hvor lang tid de tager i retten.

Gør juristerne ære

Nina Palesa Bonde vil ikke afvise, at hun et stykke ude i fremtiden kunne finde på at rejse sig fra dommersædet og i stedet benytte sin advokatbestalling en periode.

“Jeg kan se nogle ildsjæle og inspirerende fyrtårne blandt advokaterne som med saglighed, ordentlighed og rigtig gode formidlingsevner gør jurister ære,” siger hun.

“Vi har en rigtig god stab af advokater i Danmark med høj faglighed. Her kan domstolssystemet også lære noget i forhold til krav om efteruddannelse, og at I bliver ved med at videreudanne jer. Jeg oplever en høj grad af ordentlighed. I er også velregulerede i jeres eget system med Advokatnævnet som disciplinært system. I har et godt system, man kan have tillid til.”

Men hun ser også et skifte i samspillet mellem advokater og presse, som ikke altid er hensigtsmæssigt.

“Systemet har ændret sig. Der er flere prominente og fremtrædende advokater på godt og ondt. Jeg ser af og til et lidt hårdt sammenspil mellem pressen og enkelte advokater i dækningen af de svære sager, særligt om personfarlig kriminalitet, sædelighedsforbrydelser osv. Branchen er jo relativt ny i pressen. Og der tænker jeg, at branchen er ved at finde sit leje for, hvor meget og hvordan man skal omtale i konkrete sager. Det er mit indtryk, at der er

sket en kulturændring i advokatstanden, som er kommet hurtigt på grund af sociale medier. Man kan se en advokat lave en selfie på vej ud af et retsmøde med emojis om en frifindelse, og der bliver nærmest hoveret over, at modparten har lidt nederlag. Der står der jo potentielt en borger med pårørende på den anden side, som oplever, at de har været forurettet.”

Samtidig med at nogle advokater måske træder ved siden af for at markedsføre sig med en lidt uheldig form og timing, vil hun også i den anden ende af spekteret pege på sit eget system, som generelt set er noget lukket.

“Jeg kan godt savne fra mit eget systems side, at der kommer mere oplysning til borgerne om domstolssystemet. Ikke kun i form af YouTube-videoer til skoleklasser, men i at vi proaktivt sender pressemeddelelser ud, og at vi selv tager initiativ til, at vi får sendt relevante sager direkte til domsdatabasen, så de er anonymiserede og klar til pressen. At vi fortæller mere om principperne for varetægtsfængsling, for en skyldskendelse og for den formelle proces i nævningesager.

Det kræver tid og øvelse. Men det er ikke sikkert, at det bliver ændret, selv om der skulle blive tid og luft til det.

Derfor er hun glad for, at advokater sætter spørgsmålstegn ved og kritiserer flere ting i diskussionen om, hvordan domstolene kan effektivisere. For eksempel forslaget om at sætte beløbsgrænser på, hvornår man kan anke småsager.

“Se på sager om spirituskørsel. Det vil betyde noget, om du har kørt en ‘bodegapromille’ eller en ‘barolo-promille’, fordi din indtægt afgør, hvor stor bøden bliver, selvom I har samme

promille. Hvis man sætter en bødegænse, vil den velstående person kunne anke, mens den knap så velstående med en lavere indtægt ikke kan anke. Selvom de har gjort præcis det samme. Det er problematisk.”

En anden opgave, Nina Palesa Bonde gerne vil opfordre advokater til, er at forklare den lovgivning, der kommer fra EU.

“Jeg tror, det er cirka 70 procent af lovgivningen, der kommer fra EU. Der er en enorm formidlingsopgave i at fortælle, hvad det er, og hvad det betyder. Det er jo nærmest færdige pakker, vi skal vedtage i Danmark. Når de er undersøgt, bearbejdet og gennemført EU-retligt, så springer vi den retspolitiske proces og debat over i Danmark. Vi får det leveret i ‘plug and play’ så at sige, og der er det mit indtryk, at vi skal gøre meget mere for at fortælle borgere i Danmark, hvad det er, der foregår. De vil ofte faktisk blive overrasket over, når de hører, at det er så stor en andel af lovgivningen, der kommer fra EU.”

Nina Palesa Bonde ser gerne, at flere advokater melder sig ind i den offentlige debat. Ligesom hun også håber på at flere dommere kommer med.

“Der er i den grad brug for, at både advokater og dommere som fagpersoner går ud og siger noget. Det er mit indtryk, at samfundet lytter, når jurister taler – ligesom samfundet også lytter, når andre fagpersoner taler. Og vi kan også sagtens gøre mere for, at borgere bliver mere bevidste om retssikkerhed. Der er jo både temauger, hvor man kunne forestille sig et korps af advokater og dommere, der tog ud på gymnasier og folkeskoler og fortalte om vores retssystem.”

Håbet er derfor, at også dommere

kan få mere tid til det.

“Der er også noget med at løfte som en samlet stand af jurister. Hvis vi alle sammen tager lidt derude og

løfter i flok, så er det jo sådan set ikke en uoverkommelig opgave at gå ud og markere sig. Jeg deltager selv og medvirker i paneldebatter, når jeg kan, fordi

når vi taler om retssikkerhed, så skal der stå repræsentanter for systemet og sætte vores faglighed på. Der skal vi ikke overlade mikrofonen til andre.” ♦

NINA PALESA BONDE

Dommerfuldmægtig ved Københavns Byret siden 2013 og formand for Dommerfuldmægtigforeningen. Uddannet jurist fra Københavns Universitet i 2007. Har advokateksamen fra 2014 og er eksamineret professionel strategisk forhandler. Har en fagjournalistisk masteruddannelse fra DJMX. Tidligere frivillig i Ungdommens Røde Kors gennem 14 år. Medstifter af ytringsfrihedsgruppen Gruppen Paty, som arbejder for lærere og underviseres ytringsfrihed, metodefrihed og undervisningsfrihed.

Et godt valg for den,
der ikke længere
kan vælge selv

Er du **værge**, **formueforvalter** eller **husadvokat**? Så kan Trolle Care være et godt og omsorgsfuldt tilvalg for din klient.

Vi tilbyder privat sygepleje overalt i Danmark og på alle tider af døgnet. Opgaverne spænder vidt, men udgangspunktet er altid det samme: Vi møder hvert eneste menneske med interesse og

respekt, og når vi skilles, er det et bedre sted end der, hvor vi trådte til. Vi vil ikke bare gøre vores arbejde. Vi vil gøre en forskel.

Læs om alt det, vi tilbyder, på trollecare.dk, eller ring til os på **+45 7027 2034** og hør, hvordan vi kan hjælpe.

– der skal ikke så meget til

SODAVANDS- SAGEN

åbnede katteløse for lavere straf

Advokat Stephan Ravn Berg var personligt indigneret. Det kunne simpelthen ikke være rigtigt, at et tyveri af tre rammer sodavand skulle udløse en fængselsstraf til den i dag 20-årige Ricco Rosenberg. Derfor var mavefornemmelsen god inden Højesteret, selvom både byretten og landsretten havde idømt hans klient en fængselsdom.

Der var kun 14 dage til, at sagen om tre rammer sodavand, som min klient Ricco som 17-årig havde været med til at stjæle, skulle for Højesteret. Materialesamlingen var egentlig færdig, og jeg var sikker på, at vi havde trawlet alle relevante domme igennem. Men så fandt vores studentermedhjælper en omtale af en byretsdom fra Bornholms Tidende, og der blev lavet en til lægsmaterialesamling. Om dommen var udslagsgivende for resultatet i Højesteret, ved jeg ikke, men det var en vigtig dom lige for vores sag, og den eneste dom, jeg procederede på i Højesteret.

Da jeg gik op ad den lange stejle trappe til Højesteret, som gør, at føler du dig ikke lille inden, så gør du det i hvert fald dér, havde jeg en god mavefornemmelse. Den skyldtes i høj grad, at jeg med mig i tasken havde materialesamlingen, der indeholdt dommen fra Bornholm og tal fra Danmarks Statistik, som viste, at der var givet flere hundrede tiltalefrafald og bøder i indbrudstyverisager årligt. Vi kunne ikke se, om det var sket ved politiet eller i retten, men tallene viste i hvert fald, at det kunne lade sig gøre. Men samtidig havde jeg i baghovedet, at fem ud af seks kloge landsretsdommere havde sagt nej til at give en mildere straf end fængsel. Kun én dommer stemte for at give bødestraf i stedet. I øvrigt havde jeg som altid fodtøj af mærket Dr. Martens på i Højesteret. Nogen studser måske over, at jeg møder sådan op i retten og endda i Højesteret, men jeg går som forsvarsadvokat konsekvent i Dr. Martens-sko eller -støvler i en stærk farve, fordi jeg ønsker at skille mig ud fra mængden af jakkesæt med en signifikant og individuel fremtoning, som diskret udstråler en anti-establishment-attitude.

Retten i Sønderborg idømte i marts 2022 Ricco og hans to venner 14 dages betinget fængsel for indbrudstyveri. Vestre Landsret stadfæstede dommen, efter at Ricco som den eneste havde anket afgørelsen. Grunden til, at der var tale om et indbrudstyveri var, at de var gået ind ad en ulåst dør til, hvad de troede var en nedlagt skole i landsbyen Skrydstrup, men som viste sig at lægge lokaler til et hinduistisk tempel. Det kommer især bag på mange mennesker, som ikke arbejder med jura, at går du ind ad noget, der er lukket, og tager noget, så er der tale om indbrudstyveri, hvor

udgangspunktet er fængsel. De tre unge mænd stjal en ramme Faxo Kondi og to rammer Coca-Cola til en anslået værdi på 225 kroner. Havde de i stedet stjålet for 7.000-8.000 kroner i en butik, ville han kun have fået en bødestraf. Fordi der var tale om et ind"brud" – altså at de gik ind et sted, hvor de ikke var inviteret, så stod den på fængsel.

De fortrød deres handling og stillede derfor nogle dage senere de stjalne halvliters sodavand tilbage sammen med nogle nyindkøbte halvandenliters sodavand for at kompensere for de få, de selv havde drukket. Tragikomisk nok var det medvirkende til, at tyveriet overhovedet blev opdaget og meldt til politiet, da de nye, væsentlig større sodavand stak ud. Med et smil kan man sige, at moralen er, at man ikke skal gøre skaden god igen, hvis man angrer, men det mener jeg selvfølgelig ikke. I sidste ende lagde Højesteret vægt på, at de returnerede sodavandene og forsøgte at genoprette skaden. Det var derfor med til at ændre fængselsstraffen til en bødestraf med fire dagbøder á 250 kroner. Jeg forventede ikke, at Ricco ville få en lavere straf end en bøde, men vi ville ikke gå glip af muligheden for at opnå strafrihed. Vi ankede til Højesteret med påstand om straffrihed og subsidært bødestraf og var derfor alligevel kisteglade for, at det lykkedes at opnå en formildelse af straffen.

Det er ikke normalt, at man procederer på byretsdomme i Højesteret, men der fandtes ingen praksis fra hverken landsret eller Højesteret, hvor indbrudstyveri kun har udløst bødestraf eller givet straffrihed, hvilket straffelovens paragraf 287 giver mulighed for, hvis der er formildende omstændigheder. Den manglende praksis var med al sandsynlighed baggrunden for, at Procesbevillingsnævnet tillod, at vi kunne anke til Højesteret. Sagen er principiel, da der var et behov for at fastslå, hvornår kattelommen for ikke at idømme fængselsstraf åbner.

Dommen fra Bornholm var fra 2015 og var vigtig, fordi det var den eneste dom med samme tema, vi kunne finde. I sagen var to 15-årige tiltalt for indbrud og forsøg på indbrud. Anklagemyndigheden havde nedlagt påstand om straffrihed, hvis de tiltalte erkendte sig skyldige, hvilket de gjorde. Dommen viser, at anklagemyndigheden kan være fornuftig i vurderingen

OM SAGEN

Retten i Sønderborg afsagde dom i sagen 10. marts 2022, og de tre tiltalte fik en betinget fængselsstraf på 14 dage for indbrudstyveri. Det var en tilståelsessag behandlet af en juridisk dommer og omhandlede derfor alene sanktionsspørgsmålet. Som den eneste ankede Ricco Rosenberg sagen til Vestre Landsret, som stadfæstede dommen 23. august 2022. En enkelt dommer ud af de seks landsretsdommere mente dog, at der skulle ske en formildelse af straffen. Procesbevillingsnævnet tillod, at sagen kom for Højesteret, som afsagde dom 8. september 2023. Enstemmigt ændrede Højesteret fængselsstraffen til en bødestraf bestående af fire dagbøder på hver 250 kroner.

af mindre sager. Jeg mener, at der er en tendens til, at politi- og anklagemyndigheden går i for små sko i dag. Rigtig mange små sager skal prøves for retten, og en del af dem kunne efter min vurdering være afsluttet med bøde uden at komme for en dommer. Det er ude af proportioner og spild af ressourcer.

Højesteretsdommen er syv sider lang, og det er usædvanlig langt for en så simpel sag, der startede som tilståelsessag på knap en time i byretten. Derfor vurderer jeg, at den helt klart er skrevet som havende præjudikatsværdi. Når jeg taler med nogen fra anklagemyndigheden, hæfter jeg mig ved, at de alle kender dommen. På den baggrund forventer jeg, at den vil få stor betydning for senere afgørelser i lignende sager. I sagen lykkedes det os at kravle under barren for fængselsstraf, og Højesteret slår fast, at bødestraf kan være tilstrækkeligt i indbrudstyverisager. Selvfølgelig er hver sag forskellig, og der vil komme andre domme, hvor det også skal vurderes, hvor barren går, men denne højesteretsdom viser, at det ikke er umuligt at få en mildere straf end fængsel. Samtidig er det mit fromme håb, at dommen vil få den betydning, at anklagemyndigheden vil

holde lidt mere igen med skytset og anvende ressourcerne på andre sager end bagatelagte sager.

Da sagen havnede på mit skrivebord, tænkte jeg, at det var endnu en banal tilståelsessag, jeg fik fra retten som beneficeret advokat. Ricco skulle have en advokat, og retten udpegede mig. Dengang havde jeg på ingen måde forventet, at sagen ville ende i Højesteret og få så massiv medieomtale, som den fik.

For Ricco var sagen vigtig, fordi det kan få en afgørende betydning for hans karriere, om der kommer til at stå bøde eller betinget fængsel i politiets register. Da han var under 18 år på gerningstidspunktet, vil hans offentlige straffeattest ikke blive plettet, men hos politiet vil straffen stå der til evig tid. Det kan få betydning, hvis du søger et job, der kræver sikkerhedsgodkendelse – for eksempel hos politiet. Vi ved ikke præcis, hvilke kriterier der skal være opfyldt for at blive sikkerhedsgodkendt, men man må gå ud fra, at bødestraf betyder mindre end en fængselsstraf. Ricco drømmer om at blive forsvarsadvokat, og det kunne nok lade sig gøre uanset hvad, men vil han i stedet være anklager, tror jeg, at en fængselsstraf ville stå i vejen.

Efter hovedforhandlingen i Højesteret, hvor der var godt en uge til domsafsigelsen, stillede Ricco op til interview i studiet hos Go'aften Live på TV 2, mens jeg var med fra et studie i Kolding. Da dommen så kom, var mediedækningen endnu større. Jeg deltog endnu en gang i Go'aften Live og stillede op til radio- og avisinterviews. Derudover kom nyhedsudsendelserne fra de store tv-kanaler forbi vores advokatkontor, og det resulterede i, at man på tv kunne se mig læse dommen op for Ricco. "Det er fedt," sagde en glad Ricco, da han hørte udfaldet.

Jeg tager det med mig fra sagen, at det kan være en god idé at gøre endnu mere brug af medierne, hvis det tjener klientens interesse. Vi drøftede bagsiden ved at stille sig frem, men Ricco var indforstået med, at sagen og hans navn ville kunne søges frem på internettet i årene frem. Han vedstod sig det, han havde gjort, men syntes samtidig, at straffen skulle være rimelig.

Fordi han sagde ja til at fortælle sin historie, kunne hr. og fru Danmark se konsekvenserne af de konstante lovstramninger. Det gør ondt og er pludselig urimeligt, når det rammer nogen, man kan identificere sig med – nogen, der kunne være ens egen søn, nevø, bror eller lignende. Det er måske et sundt wakeup-call i forhold til at sige: Der er lighed for loven. Hårdere straffe rammer også ens egen pæne og ordentlige søn, som aldrig har trådt ved siden af før. Det er jo ikke kun Brian eller Muhammed, loven gælder

for. Den gælder også for Constantin og Leopold. Ville mediedækningen have været den samme for en sag som denne, hvis ikke Ricco fremstod så sympatisk og fotogen, som han nu engang gjorde, og sagens hovedpersoner i stedet var "the usual suspects"? Det håber jeg, men jeg kunne have en frygt for, at det ikke ville være tilfældet.

Undervejs – lige efter vi tabte landsretssagen – fik Ricco kolde fødder, fordi han var træt ovenpå at have tabt 5-1 i landsretten, og fordi der var en risiko for en større regning for sagsomkostninger. Jeg var personligt indigneret, og det var en vigtig og principiel sag, som jeg mente skulle prøves for Højesteret, så jeg endte med at sige, at højesteretssagen ikke skulle koste ham noget – altså at jeg ville føre sagen pro bono, hvilket aldrig blev relevant, fordi statskassen endte med at betale alle sagsomkostninger. Hvis vi havde tabt sagen i Højesteret, ville det havde været ærgerligt for Ricco, men det ville ikke have været spildte kræfter. Den store mediedækning medførte, at oppositionspolitikere kommenterede sagen og stillede spørgsmål til justitsministeren. Sagen har været med til at skabe en meget vigtig politisk debat og et politisk pres. Det virker ofte til, at det er automatreaktion fra politikerne, at vi altid skal have hårdere straffe og gerne mindstestrafte. Lad nu noget være op til domstolene. Denne sag er et skoleeksempel på, at hårdere straffe ikke altid er vejen frem. ♦

47

STEPHAN RAVN BERG (H)

Advokat og partner hos Berg Advokater, som han har været en del af siden 1995. Oprindeligt beskæftigede Stephan Ravn Berg sig primært med erhvervsret, immaterialret og køb og salg af fast ejendom, men de seneste fem år har han også beskæftiget sig med strafferet, som nu udgør størstedelen af hans arbejde. Han er uddannet cand.jur. fra Københavns Universitet i 1994 og var et enkelt år ansat som koncernjurist i Lindab. Stephan Ravn Berg fik sin advokatbeskikkelse i 1999. Han er desuden beneficeret forsvarsadvokat ved Retten i Sønderborg og Vestre Landsret.

MARKANTE SAGER

I artikelserien "Min sag" møder vi nogle af de advokater, der har stået i spidsen for bemærkelsesværdige sager. Hvad var de juridiske knaster, hvordan var det at føre sagen, og hvad har de taget med sig videre. Har du ført en kendt sag, og vil du gerne dele dine erfaringer fra sagen med kolleger, så skriv til ifr@advokatsamfundet.dk.

Ret skal være ret

TOBIAS GROTKJÆR ELMSTRØM
Retsordfører Moderaterne

Borgernes tillid til de danske domstole er høj, men de lange sagsbehandlingstider risikerer at slå revner i retfærdigheden og erodere tilliden til vores ellers velfungerende retssystem.

Der er ingen tvivl om, at det danske retssystem er stærkt, hvilket jeg selv har erfaret i mit arbejde som advokat gennem de sidste ti år. Generelt er Danmark et foregangsland i international retspolitik, og danskerne har generelt tillid til retssystemet. Når det er sagt, så står vi overfor nogle væsentlige udfordringer på retsområdet, som er med til at forværre retstilstanden og retssikkerheden. Bandekriminalitet, stigende grov kriminalitet og de lange sagsbehandlingstider ved domstolene kræver politisk handling nu.

Lad os zoome ind på de lange sagsbehandlingstider, der står helt centralt for en ansvarlig retspolitik. William Gladstone har engang sagt: "Justice delayed is justice denied", og i den forbindelse kan man spørge, hvor lang tid det er retfærdigt at vente på sin domsafgørelse? I gennemsnit tager det 20 måneder at få sin sag for retten ved almindelige civilsager, mens ventetiden er steget syv til ni måneder i gennemsnit i straffesager over de seneste år.

De lange ventetider har enorme økonomiske og personlige konsekvenser for berørte borgere og virksomheder. Hele tilliden til retssystemet hviler på, at man får sin sag behandlet hurtigt, så ens liv ikke står på standby i flere år.

For at domstolene kan holde trit med det stigende antal sager, bliver økonomien nødt til at følge med. I Moderaterne er vi derfor positive overfor den kommende flerårsaftale for domstolene, hvor vi prioriterer domstolenes økonomi med et løft på cirka 1,8 milliarder. Det vil blandt andet muliggøre ansættelser af

flere jurister, dommere og administrativt personale.

Udfordringer med ventetiden kræver dog mere fundamentale ændringer end blot rekruttering af personale. Det er på tide, at vi spørger os selv, hvorfor politiske bestemmelser skal diktere domstolenes prioritering af sager?

Vi bliver nødt til i højere grad at frisætte domstolene, så de i samarbejde med anklagemyndigheden selv kan vælge at fremme visse sager. Det vil give mere frihed til at prioritere presserende sager, give et mere dynamisk retssystem og komme domstolenes sagsbunker til livs.

En frisættelse handler også om at revurdere arbejdsgangene, så vi undgår, at væsentlige ressourcer går til spilde. For eksempel hvis tiltalte udebliver fra retten uden gyldig grund.

Her kunne en løsning være at se på, om vi kan overbooke retssale og dommere ved de store retter, så der tages højde for, at der kommer aflysninger, som man gør med operationsstuer.

Anklagemyndigheden bør desuden i højere grad opdele strafesager med mange tiltalte og stor kompleksitet i flere enkeltsager, for når der er mange tiltalte i samme sag, fører det til mange aflysninger, og det er spild af tid og penge. Endelig skal vi gøre mere brug af retsmægling. På den måde kan man undgå, at sagen ender med en dyr retssag, og frigive kostbar tid for dommerne.

Retspolitikken fortjener at blive set med nye øjne og blive prioriteret – for retssikkerheden er noget af det vigtigste, vi har, og ret skal altså være ret. ♦

Spar 10 %

på kurser og
uddannelser hos
Danske Advokater

Du kan lige nå det!

Hvis du er god til at planlægge, kan du frem til 31. december 2023 få Early Bird rabat* på Danske Advokaters kurser og uddannelser i hele 2024.

Planlæg din obligatoriske efteruddannelse i god tid og spar penge.

Vi er vilde med at udvikle og levere kurser og uddannelser til advokatbranchen, og vi arbejder hele tiden på at kunne levere mere for pengene ift. kvaliteten og variationen.

Hvis du er i god tid med din planlægning, så hjælper du os med at kunne afholde bæredygtige kurser og uddannelser, og det vil vi gerne belønne.

Derfor kan du frem til 31. december 2023 få 10 % rabat på medlemsprisen på de fleste af vores 2024-kurser. Det gælder både halvdags-, heldags- og todageskurser.

Du får også 10 % rabat på flere af vores uddannelser.

Gå ind på vores hjemmeside og se, hvordan du får rabat!

www.danskeadvokater.dk/EarlyBird

* Gælder de fleste kurser og uddannelser.
Rabatten gives kun til medlemmer af Danske Advokater.
Læs betingelser på hjemmesiden.

**DANSKE
ADVOKATER**

Efterlever du dine forpligtelser efter hvidvaskloven?

Tekst Alexandra Bozic, specialkonsulent i Advokatsamfundet

Advokater, der har sager omfattet af hvidvaskloven, står i frontlinjen mod hvidvask og terrorfinansiering. En effektiv bekæmpelse af hvidvask har en forebyggende effekt, da det vanskeliggør de kriminelles muligheder for at sikre udbyttet. Advokaterne har således en rolle som "gatekeeper", hvilket medfører, at advokaters efterlevelse af pligterne i medfør af hvidvaskloven er afgørende i kampen mod hvidvask og terrorfinansiering.

Såfremt man som advokat påtager sig en sag, der er omfattet af hvidvasklovens § 1, stk. 1, nr. 13, litra a eller b, så aktiveres pligterne i medfør af hvidvaskloven. Advokatrådet udgav i september 2022 en revideret hvidvaskvejledning med en række konkrete eksempler på, hvornår et givent opdrag er henholdsvis indenfor og udenfor hvidvaskloven. Herudover indeholder vejledningen en dybdegående beskrivelse af de pligter, som advokatfirmaer og advokater skal efterleve, såfremt de beskæftiger sig med sager indenfor hvidvaskloven.

Advokatens rolle som "gatekeeper" medfører, at advokater både skal efterleve pligterne i medfør af hvidvaskloven, ligesom advokater også skal kunne dokumentere over for tilsynet, at de efterlever pligterne.

Denne artikel fokuserer på advokaters dokumentationspligt i forbindelse med tilsynet, idet manglende dokumentation for efterlevelse af pligterne i medfør af hvidvaskloven blandt andet vil kunne medføre et påbud, der offentliggøres på Advokatsamfundets hjemmeside, en disciplinærsag i Advokatnævnet eller en politianmeldelse.

Når en advokat påtager sig et opdrag, der er omfattet af hvidvaskloven, udløser det en række pligter, som både advokatfirmaet og advokaten, der

arbejder med sagen, skal efterleve.

Advokatfirmaets pligter: Risikovurdering, politikker og forretningsgange

Advokatfirmaet skal have en skriftlig risikovurdering af firmaet samt dokumenterbare politikker og forretningsgange, som kan fremvises for tilsynet.

Undervisning af medarbejdere

Advokatfirmaet skal sikre, at ansatte, herunder ledelsen, der beskæftiger sig med sager indenfor hvidvaskloven, har modtaget tilstrækkelig undervisning i hvidvasklovens regler. Undervisning af medarbejdere kan ske på mange forskellige måder. Minimumskravet til dokumentation er, at det skal kunne påvises, hvilke emner indenfor hvidvaskloven der er blevet undervist i, datoen for, hvornår undervisningen er blevet afholdt, samt en oversigt over de medarbejdere, der reelt har deltaget i undervisningen.

Screening af medarbejdere

Advokatfirmaet skal forebygge, at ansatte misbruger deres stilling til hvidvask og terrorfinansiering eller medvirken hertil. Dette betyder i praksis, at advokatfirmaet skal kontrollere, at deres medarbejdere eller nyansatte, der skal beskæftige sig med sager omfattet af hvidvaskloven, ikke udgør en

risiko. Advokatfirmaet skal herunder kunne dokumentere, at de har foretaget en screening af nye medarbejdere, og at de ud fra en risikovurdering løbende foretager en screening af deres øvrige medarbejdere. Medarbejderens straffeattest skal ikke kunne forevises overfor tilsynet. Det er således tilstrækkeligt, såfremt arbejdsgiver og arbejdstager udfærdiger en skriftlig erklæring for, hvornår screeningen er foretaget, hvilket dokument der er forevist samt udfaldet af screeningen.

Whistleblowerordning

Såfremt advokatfirmaet har flere end fem ansatte, har de pligt til at etablere en whistleblowerordning. Dette skal ske senest tre måneder efter, at firmaet ansætter en eventuel sjette medarbejder. Det bemærkes, at man tæller antal hoveder og ikke årsværk, hvorfor for eksempel deltidsansatte også tæller med.

Whistleblowerordningen skal kunne fremvises for tilsynet.

Intern kontrol

Alle advokatfirmaer – uanset størrelse og antal medarbejdere – skal gennemføre interne kontroller.

Gennemførelsen af den interne kontrol skal være dokumenterbar overfor tilsynet. Dette kan ske ved, at advokatfirmaet har en logbog, hvori den

interne kontrol beskrives, herunder i forhold til, hvilke sager der har været udtaget til kontrol, udfaldet samt dato for, hvornår den interne kontrol er gennemført, og hvem der har forestået den interne kontrol.

Pligter på sagsniveau:

Dato for påtagelse af et givent opdrag

Det er vigtigt, at advokaten overfor tilsynet kan dokumentere en konkret dato for, hvornår advokaten har påtaget sig et givent opdrag for en klient.

I det tilfælde, hvor der ikke er tale om et nyt klientforhold, men hvor advokaten og klienten har et løbende klientforhold, skal advokaten notere det tidspunkt, hvor advokaten og klienten aftaler, at advokaten påtager sig en ny sag for klienten, der er omfattet af hvidvasklovens bestemmelser.

Risikovurdering af den enkelte sag

Advokater skal have en dokumenterbar risikovurdering af den enkelte sag samt en dato for, hvornår risikovurderingen er blevet foretaget.

Advokaten skal være opmærksom på, at kundekendskabsproceduren skal være udført, før klientforholdet etableres, eller sagen påtages. Hvis det vurderes, at der er begrænset risiko for hvidvask og finansiering af terrorisme, kan kundekendskabsprocedurerne gennemføres under etableringen af klientforholdet.

Undersøgelse af, om klienten er PEP'er

I forbindelse med udarbejdelsen af en risikovurdering skal advokaten kunne

påvise, at det er blevet undersøgt, hvorvidt klienten er en politisk eksponeret person (en PEP'er). Fremgangsmåden, datoen for undersøgelsen samt udfaldet heraf skal noteres i risikovurderingen. Herudover skal advokaten ud fra en konkret risikovurdering vurdere, om det er relevant at undersøge, om klienten er nærtstående eller nær samarbejdspartner til en PEP'er. Risikovurderingen og konklusionen skal ligeledes kunne fremvises for tilsynet.

Undersøgelse af, om sagen er kompleks i henhold til § 25

Advokaten skal kunne dokumentere, at det er blevet undersøgt, om sagen er kompleks i henhold til hvidvasklovens § 25. Udfaldet af undersøgelsen skal kunne fremvises for tilsynet.

Gennemførelse af kundekendskabsprocedurer

Advokaten skal kunne dokumentere, at der er blevet gennemført en kundekendskabsprocedure på baggrund af risikovurderingen. Dette skal ske ved fremvisning af en kopi af de indhentede dokumenter samt datoen for, hvornår advokaten har modtaget dokumenterne.

Oplysninger i henhold til hvidvasklovens § 16 til fysiske personer

Advokater kan vælge at fremsende oplysninger i henhold til hvidvasklovens § 16 til fysiske personer enten i deres opdrags- og prisoplysninger eller notere dette i firmaets generelle

forretningsbetingelser. Det afgørende er, at advokaten overfor tilsynet kan dokumentere, at fysiske personer har fået oplysningen.

Sanktioner

Såfremt advokatfirmaer eller advokater ikke efterlever pligterne i hvidvaskloven, og/eller de ikke kan dokumentere dette, har tilsynet en række forskellige reaktionsmuligheder.

Påbud

I henhold til hvidvasklovens § 64 a så kan Advokatrådet udstede et påbud til advokatfirmaet/advokaten om at foretage nødvendige foranstaltninger vedrørende overtrædelser af hvidvaskloven. Påbud bliver offentliggjort på Advokatsamfundets hjemmeside, hvor det er tilgængeligt i fem år fra tidspunktet for offentliggørelsen.

Politianmeldelse

Advokatrådet kan endvidere politianmelde advokatfirmaet/advokaten, såfremt overtrædelserne af hvidvaskloven er af grov karakter i henhold til hvidvasklovens § 78.

Indbringelse for Advokatnævnet

Advokatrådet kan endvidere indbringe advokaten/advokatfirmaet for Advokatnævnet i henhold til retsplejelovens § 143, stk. 2, jf. § 126, stk. 1. Indbringelse for Advokatnævnet kan både ske særskilt men også i tillæg til et eventuelt andet tilsynstiltag alt efter karakteren af overtrædelserne af hvidvaskloven. ♦

Når klientkontoen anvendes til drift

Tekst Katarina Hartmann, specialkonsulent i Advokatsamfundet

Advokaten løber store risici ved at stille klientkontoen til rådighed for klienter til brug for drift, da det ofte er en særdeles grov overtrædelse af god advokatskik, ligesom risikoen for at blive dømt for medvirken til eksempelvis hvidvask er til stede.

52 **S**elvom klientkontosystemet har været en del af arbejdet som advokat i 80 år, giver fortolkningen af reglerne til stadighed udfordringer. Senest har Advokatnævnet afsagt kendelser i flere sager rejst af Advokatnævnet, hvor advokater har stillet klientkontoen til rådighed for klienter som driftskonto.

En del af Advokatrådets tilsyn vedrører behandlingen af betroede midler og dermed advokaters overholdelse af klientkontovedtægten. Gennemførelsen af de tilsynsforanstaltninger, som er fastsat i klientkontovedtægten til kontrol af, om advokater overholder klientkontoreglerne, er af afgørende betydning for, at advokater kan bevare deres særlige rettigheder med hensyn til opbevaring af klientmidler.

Klienttilsvaret

Alle advokater, der modtager betroede penge fra en klient, er forpligtet til at oprette en klientkonto. En klients betroede midler skal uden unødigt ophold indsættes på klientkontoen, hvorved disse opbevares på en sådan måde, at klienten nyder en særlig beskyttelse. Samtidig kan advokaten på vegne af sin klient disponere over det indestående, hvilket er nødvendigt for, at advokaten kan varetage sin klients interesser.

Det følger af klientkontovedtægtens § 2,

at klienttilsvaret er det samlede beløb, som er betroet advokaten eller advokatselskabet som led i advokatvirksomhed. Klienttilsvaret skal stå på en klientkonto, og beløb, der ikke er modtaget som led i advokatvirksomhed, indgår ikke i klienttilsvaret og kan ikke indsættes på en klientbankkonto.

Det følger af klientkontovedtægtens § 9, at der alene kan hæves beløb fra klientkontoen, hvis beløbene udbetales til en klient eller som led i behandling af klientens sag, eller der er tale om beløb, som advokaten eller advokatselskabet har til gode hos en klient i henhold til bogført mellemværende, der berettiger til modregning, eller som efter opgørelse og afstemning overstiger advokatens eller advokatselskabets samlede tilsvær.

De midler, der indestår på klientbankkontoen, skal således være midler, der er modtaget som led i opfyldelse af et advokatopdrag.

Drift for klienter

Advokatrådet har løbende fokus på forskellige problemstillinger i forbindelse med advokaters behandling af betroede midler.

I den senere tid er tilsynet i stigende grad blevet mødt af situationer, hvor der udenfor advokatopdraget som henholdsvis kurator, rekonstruktør og

likvidator sker drift fra en advokats klientkonto.

Advokatrådet har i forlængelse af tilsynsindsatsen fundet anledning til at henlede opmærksomheden på, at det ikke kan være et konkret advokatopdrag at drifte for en virksomhed, ligesom det ikke kan være et advokatopdrag at stille en klientkonto til rådighed som bankkonto, mens ens klienter leder efter en ny bank.

Der kan således ikke indgås aftale med en klient om, at der kan ske indbetaling af virksomhedens fakturaer til en klientkonto, ligesom midler, der står på en klientkonto, ikke kan anvendes til at betale en virksomheds fakturaer.

Advokatrådet har indbragt en række sager for Advokatnævnet, hvor advokaten blandt andet har stillet sin klientkonto til rådighed for virksomheder til brug for drift.

Advokatnævnets kendelser

I Advokatnævnets kendelse i sagsnummer 2023-1650 af 29. september 2023 var advokaten alene indbragt for at have stillet sin klientkonto til rådighed for en enkelt virksomhed over en periode på cirka to måneder. Nævnet lagde i kendelsen til grund, at der var indgået et skriftligt advokatopdrag, i medfør af hvilket advokaten stillede sin klientkonto til rådighed for virksomheden og foretog indgående betalinger og udbetalinger i forbindelse med virksomhedens drift, og at der herved blev indsat pengebeløb på klientbankkontoen, der ikke var modtaget som led i

Når en advokat stiller sin klientkonto til rådighed for drift, udsætter advokaten sig for store risici.

advokatvirksomhed, og udbetalt beløb fra klientbankkontoen, der ikke var et led i behandlingen af en klients sag.

Advokatnævnet slog fast, at det ikke kan sidestilles med og udgøre et advokatopdrag, at klientkontoen blev stillet til rådighed, mens virksomheden angiveligt søgte efter en ny bank, ligesom det ikke ændrer vurderingen af, at det er en overtrædelse af god advokatskik, at advokaten havde fuldt kendskab til, hvor indbetalingerne kom fra, og at udgifterne blev kontrolleret.

Advokaten, der ikke tidligere var sanktioneret, blev pålagt en bøde på 80.000 kr.

I Advokatnævnets kendelse i sagsnummer 2022-4021 af 29. september 2023 var advokaten indklaget for seks overtrædelser af klientkontovedtægten, herunder at have anvendt sin klientbankkonto som driftsbankkonto for en virksomhed i en periode på cirka tre måneder og for to andre virksomheder i en periode på to år.

Advokatnævnet fandt, at advokaten havde tilsidesat reglerne i klientkontovedtægten og derved havde tilsidesat god advokatskik, jf. retsplejelovens § 126, stk. 1, jf. klientkontovedtægten § 19. Henset til blandt andet forholdets karakter og flerheden af tilsidesættelser fandt Advokatnævnet, at advokaten herved særdeles groft havde tilsidesat god advokatskik.

Advokaten blev frifundet for et af de seks forhold. Advokaten, der ikke tidligere var sanktioneret, blev pålagt en bøde på 80.000 kr.

I Advokatnævnets kendelse i sagsnummer 2022-4302 af 29. september 2023 var advokaten indklaget for flere overtrædelser af klientkontovedtægten, herunder i en periode på to år at have stillet klientkonti til rådighed for 12 forskellige virksomheder i perioder af varierende længde på op til et år.

Advokatnævnet fandt, at der henset til forholdenes karakter, flerheden af tilsidesættelser, periodens længde samt antallet af posteringer var tale om en særdeles grov tilsidesættelse af god advokatskik. Advokaten, der ikke tidligere var sanktioneret af Advokatnævnet, blev pålagt en bøde på 100.000 kr.

Efter en samlet vurdering af tilsidesættelsernes karakter og grovhed samt flerheden af tilsidesættelser fandt Advokatnævnet i de to sidstnævnte kendelser, at der var grundlag for betinget at frakende advokaten retten til at udøve advokatvirksomhed i en prøvetid på to år, jf. retsplejelovens § 147 c, stk. 3.

Store risici

Som det fremgår af Advokatnævnets kendelser, er det at stille sin klientkonto til rådighed for en virksomhed en alvorlig overtrædelse af god advokatskik. Afhængig af omfanget af den hjælp, man som advokat har ydet sin klient, kan det være en særdeles grov overtrædelse af god advokatskik.

Når en advokat stiller sin klientkonto til rådighed for drift, udsætter advokaten sig for store risici. For at gennemføre pengeoverførsler for

andre mod vederlag kræver det udenfor varetagelsen af et advokatopdrag, at man skal være godkendt af Finanstilsynet til at drive penge- og/eller betalingsinstitut.

Med tilladelsen til at drive bankvirksomhed følger en lang række almindelige krav, herunder transaktionsmonitorering mv. Opfyldelsen af disse krav varetages normalt af bankernes specialiserede complianceafdelinger. Hvis en advokat stiller sin klientkonto til rådighed som virksomhedens bankkonto, løber advokaten risikoen for at blive misbrugt til hvidvask, kreditorunddragelse samt skatte- og momsunddragelse. Med dette følger risikoen for at blive sigtet og dømt for medvirken samt at blive mødt af erstatningskrav fra de kreditorer, der er blevet glemt.

Det er Advokatrådets oplevelse, at drift fra klientkonti ofte følges ad med andre overtrædelser af klientkontovedtægten, ofte manglende bogføring og afstemning, hvilket også jævnligt medfører, at der er eller i perioder har været negative klienttilsvar. Det skaber en stor risiko for, at klienter, også dem, der ikke er involveret i sagen om drift, risikerer at miste deres penge. Derfor vil Advokatrådet også fremadrettet have stort fokus på at komme på tilsyn hos advokater, hvor Advokatrådet mistænker, at der kunne være tale om drift fra klientkonti. ♦

Bæredygtigheds due diligence – erhvervsadvokatens nye rolle

Tekst Lone Wandahl Mouyal, lektor, ph.d.

Med EU's kommende Corporate Sustainability Due Diligence Directive (CSDDD) indføres nye krav om bæredygtigheds due diligence, der kan give advokater en betydningsfuld rolle i virksomheders afdækning og håndtering af negative bæredygtighedsindvirkninger— en rolle, der kan udfordre erhvervsadvokaters kompetencer.

Nu skal erhvervsadvokater til at foretage bæredygtigheds due diligence. Snart bliver det lovkrav at forholde sig til bæredygtighed ved at udføre bæredygtigheds due diligence, for eksempel i forbindelse med køb og salg af virksomheder.

EU-Kommissionen fremsatte den 23. februar 2022 et forslag til et Corporate Sustainability Due Diligence Direktiv (CSDDD). Forslaget indeholder krav om, at store virksomheder skal udføre bæredygtigheds due diligence for at identificere, forebygge, afslutte, afbøde og tage ansvar for potentielle og faktiske negative indvirkninger på menneskerettigheder og miljø i virksomhedernes egne aktiviteter, deres datterselskaber og værdikæder. Den 1. december 2022 fremlagde Ministerrådet en politisk aftale med en revideret tekst. Den endelige tekst forhandles dernæst i trilogforhandlinger mellem Kommission, Rådet og Parlamentet, og en række detaljer henstår derfor i skrivende stund endnu i det uvisse. Forventningerne på nuværende tidspunkt er, at en tekst forventes vedtaget i 2024 med implementering tidligst fra 2025. Et af de udestående punkter i teksten vedrører rækkevidden af due diligence-forpligtelsen - et tema, der også har været genstand for

mange bemærkninger i høringsperioden. Virksomhederne stiller sig dog generelt positivt over for, at der skabes en europæisk 'level playing field' på området for bæredygtigheds due diligence fremfor en knopskydning af national særlovgivning, som modvirker det indre marked.

Der er lagt op til en gradvis indfasning af direktivet, der først finder anvendelse på store virksomheder, der overstiger tærskelværdier for antal ansatte og årlig omsætning. Dernæst følger mindre virksomheder i højrisikosektorer (tekstil, landbrug, råstofudvinding mv.) og ikke-EU-virksomheder, der har virksomhedsaktiviteter i EU, der ligeledes overstiger tærskelværdierne. De mange små og mellemstore virksomheder ("SMV'erne") er ikke direkte omfattede, men direktivet vil have indirekte virkning for dem, hvilket også rammer mange danske SMV'er. Det sker, fordi de som leverandører og samarbejdspartnere til de omfattede virksomheder skal levere den nødvendige data.

Kommissionen har i deres forslag lagt op til, at virksomhederne blandt andet skal træffe foranstaltninger, der er nødvendige for forebyggelse af negative indvirkninger, samt udarbejde og gennemføre en forebyggende handlingsplan med rimelige og klart definerede

tidsfrister for tiltag og kvalitative og kvantitative indikatorer for måling af forbedringer. Den forebyggende handlingsplan udarbejdes i samråd med de berørte interessenter. Virksomhederne vil også skulle indhente kontraktmæssige garantier fra forretningspartnere, som de har en direkte forretningsforbindelse med, om overholdelse af virksomhedens adfærdskodeks og om nødvendigt en forebyggende handlingsplan, herunder ved at søge tilsvarende kontraktmæssige garantier fra sine partnere, i det omfang deres aktiviteter er en del af virksomhedens værdikæde. Sidstnævnte omtales som kontraktmæssig kaskadering. Dette kan tænkes at kræve investeringer i interne governance-processer og løbende kontrol hermed.

Udførelsen af bæredygtigheds due diligence bygger på den globale standard, som blev etableret i 2011 gennem FN's retningslinjer for virksomheder og erhverv (UN Guiding Principles on Business and Human Rights, UNGP) – en standard, der siden er videreudviklet i OECD's Retningslinjer for Ansvarlig Virksomhedsadfærd. OECD-retningslinjerne blev vedtaget for første gang i 1976 og er senest blevet opdateret i juni 2023. OECD's nationale kontaktpunkt i Danmark, NCP Danmark, har i en række sager konkretiseret over for virksomhederne, hvad der nærmere ligger i kravene til due diligence på dette område.

Due diligence-processen indeholder seks punkter, der skal iagttages:

1. Integrer ansvarlig virksomhedsadfærd og due diligence-processen i virksomhedens politikker og ledelsessystemer.
2. Identificer og vurder negative indvirkninger i virksomhedens egne aktiviteter, hos leverandører og i forretningshold.
3. Stands, forebyg og mitiger negative indvirkninger.
4. Overvåg implementering af tiltag og resultater.
5. Kommuniker om, hvordan indvirkninger håndteres.
6. Sørg for effektive oprejsningsmuligheder for berørte parter.

Virksomheders forpligtelse til at udføre bæredygtigheds due diligence vedrører materielt en afdækning og håndtering af negative indvirkninger af deres aktiviteter på menneskerettigheder, klima og miljø. Det kan for eksempel være sammenhængen mellem virksomhedens aktiviteter og brugen af børnearbejde eller tvangsarbejde,

forurening, miljøforringelse og tab af biodiversitet. På baggrund af en fuld kortlægning af negative indvirkninger og potentielle indvirkninger kan virksomheder prioritere disse og adressere de mest signifikante risici først. For at kunne udføre denne due diligence stilles krav om viden om en række menneskerettighedsaftaler, herunder FN's Verdenserklæring om Menneskerettigheder, FN's Konvention om Civile og Politiske Rettigheder og FN's Konvention om Økonomiske, Sociale og Kulturelle Rettigheder.

Udførelsen af bæredygtigheds due diligence er hovedelementet i det kommende CSDDD, men der er også lagt op til indførelsen af andre krav til virksomheder. De største virksomheder skal blandt andet vedtage en klimastrategi. De store virksomheders forretningsmodel og strategi kobles derved direkte til Parisaftalens ambition om begrænsning af den globale opvarmning til 1,5°C.

Virksomheder, der ikke overholder kravene, risikerer at blive idømt bøder af de nationale tilsynsmyndigheder baseret på virksomhedens globale omsætning. Derudover kan virksomhederne blive erstatningsansvarlige for

manglende due diligence og for negativ indvirkning, som skulle have været identificeret, forebygget, afbødet, bragt til ophør eller minimeret i omfang ved hjælp af de relevante foranstaltninger. En række retlige udfordringer vil dog være forbundet hermed, herunder ikke mindst spørgsmålet om jurisdiktion, kravet til årsagsforbindelse mellem virksomhedens handling eller undladelse og den skete skade samt opgørelse af tab, for eksempelvis klimakatastrofer eller menneskerettighedskrænkelser. Dertil kommer risiko for negativt omdømme, der kan have betydelig indvirkning på virksomhedens omsætning. Virksomheder, der har tilegnet sig nyttig erfaring i arbejdet med ikke-finansiell rapportering, CSR-rapporterne, rapportering på fremskridt til FN's Global Compact og i arbejdet med Verdensmålene, kan forventes af have en større grad af modenhed i forhold til håndteringen af de kommende nye krav til bæredygtigheds due diligence. Det nye vil dog være at sikre, at dette sker løbende og systematisk. Derudover vil der være øgede krav til dokumentation for processen.

Med CSDDD indføres en ny rolle for

For mange erfarne M&A-advokater er det ikke kompetencer inden for klima og menneskerettigheder, der præger CV'et. Dette kan tænkes at udfordre advokatkontorerne.

erhvervsadvokaterne, herunder M&A-advokaterne, som nu skal afdække ESG-risici i forbindelse med virksomhedstransaktioner – en rolle, hvor mange erfarne M&A-advokater formentlig vil være en anelse uden for deres ‘komfort-zone’. For mange erfarne M&A-advokater er det ikke kompetencer inden for klima og menneskerettigheder, der præger CV’et. Dette kan tænkes at udfordre advokatkontorerne. I tillæg hertil vil erhvervsadvokater generelt få en større rolle inden for rådgivningen af virksomheder i håndtering af bæredygtigheds due diligence og rapportering om bæredygtighed. Med implementeringen af CSDDD kan advokater således tænkes at få en

betydningsfuld rolle i virksomheders afdækning og håndtering af negative bæredygtighedsindvirkninger. Dette gælder både i forhold til de store virksomheder, som bliver direkte omfattet af direktivet, men også SMV’erne i Danmark. Her kan det komme bag på SMV’erne, at de for at bibeholde status som leverandør til en større virksomhed skal forholde sig til aktuelle og potentielle negative indvirkninger på bæredygtighed og præsentere materiale og dokumentation, der går flere år tilbage i tiden.

I forhold til gennemførelsen af bæredygtigheds due diligence kan advokater blandt andet tænkes at bistå med identifikation og håndtering af

negative indvirkninger og potentielle indvirkninger, etablering af klare governance-strukturer internt i virksomheden og at sikre behørig dokumentation af processer, herunder inddragelse af relevante interessenter og prioritering af indsatsen afhængig af virksomhedens identificerede risici. Det forudsætter selvsagt, at advokaterne er fagligt klædt på til dette arbejde.

EU’s Direktiv om Corporate Sustainability Reporting (CSRD) udfordrer tilsvarende revisorerne, der nu skal forholde sig til bæredygtighedsrapportering. Her har foreningen for danske revisorer, FSR, taget udfordringen op med etableringen af et Bæredygtighedsakademi. ♦

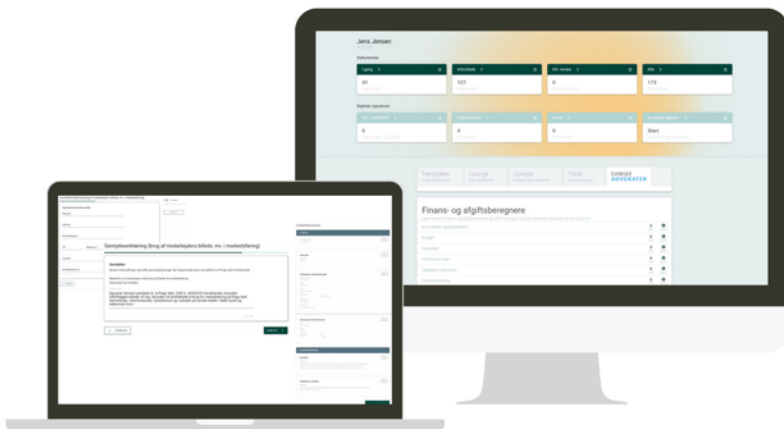
LONE WANDAHL MOUYAL

Lektor i erhvervsret og bæredygtighed på Det Juridiske Fakultet på Københavns Universitet og har tidligere arbejdet som advokat.

1 Dansk Erhverv, Dansk Industri, Danske Rederier, SMV Danmark m.fl. afgav den 9. december 2020 et fælles høringssvar, som gengivet i “Samlenotat vedr. EU-Kommissionens forslag til direktiv om virksomheders due diligence for bæredygtighed og ændring af direktiv 2019/1937, KOM (2022) 71 med henblik på forelæggelse af forhandlingsoplæg for Folketinget Europaudvalg”,

2 Frankrig og Tyskland har eksempelvis allerede national lovgivning på området.

3 I Kommissionens udspil var disse 500 medarbejdere og med en årlig omsætning på mere end 150 millioner euro. Rådet har lagt op til en højere tærskelværdi på 1000 ansatte og en årlig omsætning på mere end 300 millioner euro.

NAVIGATOR SMART TOOLS

DIN ADGANG TIL DIGITALE VÆRKTØJER

Med Navigator Smart Tools har du som medlem af Danske Advokater ubegrænset online adgang til en række automatiserede digitale værktøjer helt uden beregning.

Værktøjerne falder i tre kategorier:

- Finans- og afgiftsberegnere
- Compiancedokumenter og regulering
- Skabeloner og kontrakter.

SÅDAN VIRKER DET

Du udfylder en guidet spørgeramme, hvorefter den relevante beregning eller det relevante dokument autogenereres.

Oplysninger fra offentlige datakilder, fx CVR, adresseregister mv. indhentes automatisk, så du sparer tid, mens datakvaliteten sikres.

Alle dokumenter autogenereres i Word- og PDF-format og kan redigeres som ethvert andet dokument.

ALTID OPDATERET

Både værktøjer og dokumenter holdes løbende ajour med rente- og lovændringer mv.

KAN MATCHE JERES DESIGN

Få opsat løsningen, så dokumenter genereres med jeres logo, typografi mv.

SINGLE SIGN ON

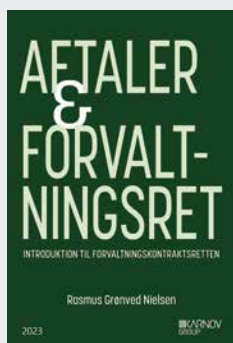
Få direkte adgang via dit login på www.danskeadvokater.dk

VIL DU VIDE MERE?

Læs mere om løsningen på:

www.danskeadvokater.dk/SmartTools

www.pingodocs.dk/smart-tools

AFTALER OG FORVALTNINGSRET Introduktion til forvaltningskontraktretten

Rasmus Grønved Nielsen
482,50 kr. / 230 sider
Karnov Group

Temaet for bogen er den offentlige forvaltnings brug af aftaler til varetagelse af myndighedsopgaver over for borgere med særligt fokus på aftaler om eller i tilknytning til myndighedsudøvelse, herunder ejendomshandler under ekspropriationstrussel, forligsmæssig bilæggelse af skattetvister og kommunale udbygningsaftaler.

SEKSUEL CHIKANE PÅ ARBEJDSPLADSEN - en retlig analyse

Maria Reimer Rasmussen
450 kr. / 332 sider
Djøf Forlag

I denne bog belyses og analyseres den retlige regulering af forbuddet mod seksuel chikane på arbejdspladsen. Bogen tager udgangspunkt i ligebehandlingsloven og fastlægger, hvad der er gældende ret i relation til definitionen af seksuel chikane, arbejdsgiverens ansvar for seksuel chikane samt de sanktions- og bevismæssige forhold, der gør sig gældende i relation til seksuel chikane.

(U)LIGE FOR LOVEN Advokat på de svages side

Mads Pramming m.fl.
239,95 kr. / 266 sider
Grønningen 1

Som advokat kæmper Mads Pramming for at afprøve lovgivningens grænser og for at sikre retfærdighed for en stribe udsatte borgere, som har fået deres krav tilsidesat af myndighederne. Bogen er fortællingen om en utraditionel advokat og en række af de svære sager, han har ført.

AT TÆNKE JURIDISK

- Juridisk metode for begyndere

Jens Evald

165 kr. / 98 sider

6. udgave / Djøf Forlag

BEVISKRAVET I STRAFFESAGER

Lotte Helms

1222,50 kr. / 449 sider

Karnov Group

DANSK ARBEJDSRET

Ruth Nielsen

950 kr. / 560 sider

5. udgave / Djøf Forlag

FAMILIERET

Caroline Adolphsen m.fl.

600 kr. / 406 sider

5. udgave / Djøf Forlag

FAST EJENDOM I

Overdragelsen

Carsten Munk-Hansen

850 kr. / 571 sider

3. udgave / Djøf Forlag

FOLKERET

OG MENNESKERETTIGHEDER

Louise Halleskov m.fl.

897,50 kr. / 446 sider

2. udgave / Karnov Group

FORBRYDELSEN

Henning Fuglsang Sørensen

375 kr. / 184 sider

Karnov Group

GENERATIONSSKIFTE

OG OMSTRUKTURERING

Det skatteretlige grundlag

Birgitte Sølvkær Olesen

1075 kr. / 402 sider

7. udgave / Djøf Forlag

INTRODUCTION TO EU

INTERNET LAW

Jan Trzaskowski m.fl.

495 kr. / 552 sider

3. udgave / Ex Tuto Publishing

OFFENTLIG ANSÆTTELSESRET

Michael Møllegaard Jessen

1125 kr. / 492 sider

Karnov Group

RET PÅ TVÆRS

- mellem retsdogmatik
og andre metoder

Louise Victoria Johansen m.fl.

500 kr. / 374 sider

Djøf Forlag

SELSKABSRET

Gitte Søgaard

1787,50 kr. / 874 sider

12. udgave / Karnov Group

SIKKERHED I FORDRINGER

Nis Jul Clausen m.fl.

545 kr. / 185 sider

10. udgave / Karnov Group

SKATTERÅDGIVERENS

ERSTATNINGSANSVAR

Søren Halling-Overgaard m.fl.

840 kr. / 340 sider

Karnov Group

SKYLDEN

Henning Fuglsang Sørensen

427,50 kr. / 200 sider

Karnov Group

VEJJURA

- Administration og drift

Tue Bing Trier m.fl.

718,75 kr. / 274 sider

Karnov Group

VICARIOUS LIABILITY

FOR GROUP TORTS

Sara Spiro Svendsen

272 sider / 495 kr.

Ex Tuto Publishing

MISMATCH MED HYBRIDE

ENHEDER I DANSK SKATTERET

Anne Sofie Højrup Bondegaard

750 kr. / 475 sider

Djøf Forlag

NYHED!

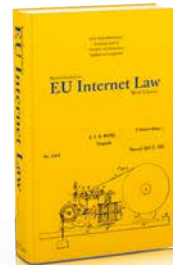
Minksagen – skyld og ansvar

Carsten Henrichsen

ISBN: 978-87-420-0049-6 | Udgivet: November 2023

Sider: 184, indbundet | Pris: 195 kr. inkl. moms

NYHED!

Introduction to EU Internet Law, 3rd edition

Jan Trzaskowski, Andrej Savin,
Patrik Lindskoug & Björn Lundqvist

ISBN: 978-87-420-0068-7 | Udgivet: August 2023

Sider: 552, indbundet | Pris: 495 kr. inkl. moms

NYHED!

Medarbejderrepræsentation i selskabsbestyrelser

Lars Lindencrone Petersen, Morten Schaumburg-Müller & Peer Schaumburg-Müller

ISBN: 978-87-420-0063-2 | Udgivet: Marts 2023

Sider: 344, indbundet | Pris: 595 kr. inkl. moms

FÅ MERE VIDEN på www.extuto.dk

ExTuto

Tak, Danmarks jurister!

Med jeres hjælp kan vi nu præsentere en omfattende skandinavisk brancherapport, der giver indsigt i juristens tanker om arbejdslivet

▶ Hent rapporten på karnovgroup.dk/fremtidensjurist

KARNOV
GROUP